

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DIVADELNÍCH, FILMOVÝCH
A MEDIÁLNÍCH STUDIÍ

**HISTORIE SOUBORU DOROST DIVIŠOVA DIVADLA
D3 V ŽAMBERKU**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Zuzana Mimrová
(Teorie a dějiny dramatických umění)

Odborný vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Štefanides

Olomouc 2011

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla všechny prameny a literaturu.

V Olomouci dne 28. 4. 2011

.....

Zuzana Mimrová

Poděkování:

Děkuji odbornému vedoucí doc. PhDr. Jiří Štefanidesovi, za podnětné připomínky, odbornou konzultaci a pozitivní přístup při psaní mé bakalářské práce. Dále děkuji paní Haně Peškové, manželům Pírkovým, paní Haně Chvátilové a ředitelce Městského muzea v Žamberku, slečně Lucii Ralíkové za ochotu a cenné informace.

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD	6
1. MĚSTO ŽAMBERK	10
1.1 Významné budovy	11
1.2 Divišovo divadlo.....	12
1.3 Albertinum.....	13
1.4 Žamberk za druhé světové války	14
2. VNITŘNÍ ŘÁD DOROSTU DIVIŠOVA DIVADLA D3	17
2.1 Vedení a výbor souboru D3	17
2.2 Finance a propagace	18
2.3 Intenzita činnosti souboru D3	20
2.4 Život a práce v souboru D3	21
2.5 Dramaturgie souboru D3	25
3. ČINNOST DOROSTU DIVIŠOVA DIVADLA D3	27
3.1 Válečné období.....	27
3.1.1 Zábavné hry v dramaturgii válečného období souboru D3.....	28
3.1.2 Pohádky v dramaturgii válečného období souboru D3.....	32
3.1.3 Klasická díla v dramaturgii válečného období souboru D3	34
3.2 Poválečné období.....	38
3.2.1 Zábavný repertoár v dramaturgii poválečného období souboru D3	38
3.2.2 Pohádky v dramaturgii poválečného období souboru D3.....	40
3.2.3 Klasická díla v dramaturgii poválečného období souboru D3.....	40
4. OCHOTNICKÉ DIVADLO V ŽAMBERKU	44
ZÁVĚR	49
ANOTACE	51
ANNOTATION	51
PŘÍLOHA Č. 1	52
Osobnosti Dorostu Divišova divadla D3	52
PŘÍLOHA Č. 2	57
Slavné žamberské osobnosti	57
PŘÍLOHA Č. 3	59

Seznam členstva	59
PŘÍLOHA Č. 4	61
Obrazová dokumentace	61
SEZNAM POUŽITÝCH HISTORICKÝCH PRAMENŮ	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ.....	70

ÚVOD

Historie ochotnického divadla v Žamberku je velmi bohatá, tradice sahá až do druhé poloviny 18. století, kdy ve městě vznikl první divadelní spolek. Já jsem členkou Spolku divadelních ochotníků Diviš v Žamberku od roku 2002 a o jeho historii jsem se začala zajímat při spolupráci na Almanachu spolku divadelních ochotníků Diviš: 80 let postavení Divišova divadla. Byla jsem velmi překvapená, jak pestrá minulost ochotnický spolek v Žamberku má a jak poctivě se snaží dnešní členové jeho tradici udržovat. Bylo pro mě téměř samozřejmostí si část této historie vybrat pro svou bakalářskou práci. Zásadních momentů bylo v dějinách ochotnického spolku hned několik, mě nejvíce zaujalo období, kdy se od starších, zkušených divadelníků oddělili mladí studenti a s nasazením a elánem mládí vlastním začali dělat divadlo po svém. Začala jsem se o něj zajímat také proto, že tento model byl aktuální vždy a v současné době možná víc než kdy jindy - mladí lidé, snažící se revoltovat proti starší generaci, kteří chtěli vybočit ze zajetých kolejí a dělat vše jinak. I proto mi tato část minulosti byla bližší než ostatní. Další a rozhodně hlavní důvod, proč jsem si Dorost Divišova divadla D3 vybrala jako téma své práce, byla skutečnost, že ač byla pro žamberský ochotnický spolek jeho existence velkým přínosem, doposud mu nikdo nevěnoval valnou pozornost. Přitom soubor D3 po sobě zanechal stopy, které by rozhodně nikdy neměly být smazány a zaslouží si být podrobně prozkoumány. Z úcty k těmto lidem jsem se proto rozhodla, že zkoumání historie souboru D3 bude předmětem mé bakalářské práce.

Mým cílem bylo popsat činnost Dorostu Divišova divadla D3 po dobu jeho existence, která trvala od 17. července 1941 do dubna 1948. Na základě sebraných pramenů jsem pořídila soupis repertoáru a základní představu o financování, propagaci a dramaturgii souboru D3. Pozornost jsem věnovala hlavně válečnému období. To vše jsem považovala za nutné doplnit stručnou komplexní historií ochotnického spolku a také několika informacemi o Žamberku, především o jeho podobě v období druhé světové války.

Snažila jsem se dohledat co největší množství historických pramenů, ale po zahájení pátrání jsem zjistila, že to bude velmi obtížné. Mé první kroky vedly pochopitelně do žamberského městského muzea. Zde jsem našla pro mou práci zásadní pramen, a to

kroniku souboru D3.¹ V ní jsou popsány všechny inscenace a akce, které soubor D3 uspořádal, a to ještě nějakou dobu po jeho sloučení se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku, až do roku 1950. Kromě toho obsahuje kronika zápisy ze schůzí, které mi pomohly utvořit obraz o celkovém chodu a organizaci souboru, způsobu plánování dramaturgie, financování nebo o vnitřním chodu spolku, o povinnostech a nepsaných pravidlech. Také je do ní vloženo mnoho novinových výstřižků, z nichž ale většina není popsána, takže bylo velmi obtížné ověřit jejich původ, v mnoha případech se mi to nepovedlo. Mezi vloženými dokumenty je i parte Antonína Šafáře. Poslední částí kroniky je osm divadelních programů. Kromě těchto tiskovin se po souboru D3 nic jiného nedochovalo. Může za to jedna nejmenovaná osoba,² která v době svého působení v Divišově divadle zřejmě uklízela a třídila archiv ochotníků. Plakáty a programy souboru D3 jí zřejmě nepřípadaly důležité, a proto je spálila. Velká část pramenů a informací tak byla zničena.

Kromě kroniky Dorostu Divišova divadla D3 se v muzeu nachází mnoho dalších pramenů k ochotnickému divadlu, většina se však týká buď Spolku divadelních ochotníků v Žamberku, nebo stavby Divišova divadla. Kromě kroniky už se tam o souboru D3 nedostalo nic.

Z dobových novin a časopisů jsem dohledala pouze dvoje. Naše zájmy³ byl nepolitický týdeník, který informoval o společenských a kulturních událostech. Vycházel v letech 1921 - 1941, od roku 1935 pod názvem Naše zájmy z Orlického kraje. Z období existence souboru D3 se dochoval pouze ročník 1941, který je uložen ve Státním okresním archivu v Ústí nad Orlicí. Tam je také uložen týdeník Budujeme⁴, ve kterém vycházela regionální příloha Budujeme Žambersko. O souboru D3 se v ní objevují zmínky od prosince 1946 do prosince 1947. Dále jsem objevila několik čísel regionální mutace deníku A-Zet, Východočeský A-zet, a to z roku 1942 ve Státním okresním archivu v Zámrsku. Byla to tři čísla z roku 1942 a jedno z roku 1943. O souboru D3 v nich však žádná zmínka není. Další dobová periodika se mi bohužel

¹ Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk.

² Tato informace pochází z ústního zdroje, který si nepřeje danou osobu jmenovat.

³ *Naše zájmy z Orlického kraje*. 15. srpna 1941, s. 7, 19. září 1941, s. 6, 22. srpna 1941, s. 2 a 25. července 1941, s. 3.

⁴ *Budujeme*. 13. února 1947, 14. srpna 1947, 17. dubna 1947, 18. prosince 1947, 19. prosince 1946, 2. října 1947, 4. září 1947, 6. března 1947, 6. února 1947, 7. srpna 1947 a 9. ledna 1948.

nepodařilo dohledat. V období, po kterém jsem pátrala, nebylo nutné odesílat povinné výtisky, proto se většina novin a časopisů nedochovala.

Mým dalším zdrojem byl almanach 120 let výročí ochotnického divadla v Žamberku⁵, který v roce 1988 vydal Sdružený klub pracujících v Žamberku a napsali ho manželé Pírkovi. Tato publikace shrnuje historii Spolku divadelních ochotníků v Žamberku včetně soupisu premiér od prvních dochovaných zmínek až po dobu vzniku almanachu. Je doplněna fotografiemi z představení.

Druhým zdrojem tohoto typu byl Almanach spolku divadelních ochotníků Diviš: 80 let postavení Divišova divadla⁶, který v roce 2006 vydal Spolek divadelních ochotníků Diviš. Je sestaven z některých výše uváděných pramenů a doplněn o novodobou historii spolku, fotografie, osobní zážitky a svědectví některých členů.

Asi nejcenějším zdrojem pro mě byly rozhovory s pamětníky. Těch už v současné době bohužel mnoho nežije. Jako první jsem několikrát navštívila paní Vlastu Pírkovou, která ještě jako svobodná Mazurová několikrát hrála v inscenacích souboru D3. Mnoho informací mi poskytl i její manžel František Pírko, který, ač nebyl členem souboru D3, má na tuto dobu mnoho vzpomínek. Dále jsem vedla rozhovor s paní Hanou Peškovou, rozenou Petrovou, vdovou po Vladimíru Peškovi. Její svědectví mi pomohlo objasnit mnoho událostí, které nejsou nikde dostatečně popsány a vysvětleny. Manželé Peškovi byli oba členy souboru D3. Jako poslední jsem navštívila paní Hanu Chvátilovou, za svobodna Charfreitagovou, která mi vyprávěla především o válečných událostech v Žamberku, ale poskytla mi i mnoho informací o souboru D3, přestože sama jeho členkou nebyla. Hrála však ve Spolku divadelních ochotníků v Žamberku, stejně jako její otec, Josef Charfreitag a její manžel, Miloslav Chvátil.

Při zkoumání historických pramenů jsem narazila i na nespolehlivost samotné kroniky Dorostu Divišova divadla D3. Ta se týká jmen autorů a názvů her. Některé z nich jsou uvedené nesprávně, názvy jsou často zkomolené či jinak formulované. Mnohá jména se mi nepodařilo ověřit ani s pomocí internetových zdrojů. Zda tato chyba vznikla například spoléháním na regionální známost autorů, nemůžu přesně určit. Druhý zásadní nedostatek kroniky shledávám ve jménech členů souboru D3.

⁵ PÍRKO, František, PÍRKOVÁ Vlasta. *120 let výročí ochotnického divadla v Žamberku*. 1. vyd. Žamberk : Sdružený klub pracujících v Žamberku, 1988.

⁶ FALTUSOVÁ, Marta (ed.). *Almanach spolku divadelních ochotníků Diviš: 80 let postavení Divišova divadla*, 1. vyd. Žamberk : Spolek divadelních ochotníků Diviš, 2006.

Často jsou uvedena pouze příjmení nebo je místo křestního jména pouhá iniciála. V některých případech se mi podařilo jména dohledat, a to, pokud jsou v kronice zmiňována vícekrát, pomocí divadelních programů nebo z ústních zdrojů pamětníků. Přesto se v mé práci objevují často pouze příjmení. Díky tomu není ani soupis členstva úplný. Jelikož členské poplatky soubor nevybíral příliš důsledně, nelze s naprostou jistotou seznam vytvořit.

V první kapitole své práce věnuji pozornost městu Žamberku, kde soubor D3 vznikl a působil. Popisuji zde stručnou historii a kulturní památky města a pokusila jsem se nastínit místní společenské poměry za druhé světové války. Druhá kapitola je věnována organizační struktuře souboru D3, podkapitoly jsou rozděleny na financování, propagaci a vnitřní pravidla spolku. Třetí kapitola podává ucelený pohled na dramaturgii souboru, kterou jsem rozdělila na období válečné a poválečné. V každém období dále člením dramaturgii na zábavný repertoár, kam řadím komedie, detektivní hry, opery a operety, dále vysoký klasický repertoár a pohádky pro děti. V poslední, čtvrté kapitole jsem zasadila existenci souboru D3 do kontextu celkové historie ochotnického divadla od prvních zmínek až do současnosti, přičemž období po zániku souboru je nastíněno pouze ve stručnosti. Přílohy obsahují obrazové dokumenty vztahující se k tématu, medailónky významných osobností souboru D3 a známých žamberských rodáků, kteří nějakým způsobem místní ochotnické divadlo ovlivnili. Je zde rovněž seznam členstva a soupis literatury a pramenů.

1. MĚSTO ŽAMBERK

Brána Orlických hor. I tak se tomuto malému městu, ležícímu na obou březích Divoké Orlice, přezdívá. První písemná zmínka pochází z druhé poloviny 13. století, kdy mělo město ještě německý název Senftenberg. V druhé polovině 14. století získalo svůj současný název. Žamberk byl několikrát ve vlastnictví českých panovníků, například Jana Lucemburského, Karla IV. nebo Jiřího z Poděbrad. Právě za jeho vlády byla ve vedlejší vesnici Kunvald založena Jednota bratrská. V období let 1341 - 1575 bylo město rozděleno na dvě části, Litickou a Žampašskou. Od roku 1563 byl Žamberk téměř 250 let součástí panství pánů z Bubna. Mikuláš z Bubna si ho později vybral jako sídelní město a postavil v něm zámek. Ten vyhořel za třicetileté války, kdy město krutě zasáhly požáry, které zničily téměř 45% zástavby. Další těžké rány zasáhly město například při morových epidemiích nebo slezských válkách, během kterých byl Žamberk obsazen pruskými a habsburskými vojsky. Posledním šlechtickým rodem, který žamberské panství vlastnil, byli Parishové, kteří zde žijí dodnes. Od roku 1850 byl Žamberk okresním hejtmanstvím a sídlem státem spravovaného politického okresu. To trvalo až do roku 1960. V současné době náleží město k Pardubickému kraji a čítá okolo 6000 obyvatel.⁷

⁷ V této podkapitole jsem čerpala z internetových zdrojů: MĚSTSKÝ ÚŘAD ŽAMBERK. 2004 - 2011. *Historie města* [online]. [citováno 21. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamberk.cz/Index.php?IdS=401>>.

1.1 Významné budovy

Žamberku dominuje barokní kostel svatého Václava, který byl dostavěn v roce 1738. Hrabě Antonín Vít z Bubna do něho objednal obraz Zavraždění svatého Václava v Římě u malíře Francesca Trevisaniho. Klasicistní radnice, kde dnes sídlí Městský úřad, stará, již nefunkční, hasičská zbrojnice a kašna se sousoším Kentaura a Nymfy od významného sochaře a žamberského rodáka Františka Rouse se nacházejí na Masarykově náměstí, které je čtvercového tvaru. Dominantou náměstí je mariánský morový sloup od neznámého autora. Zámek, který si nechal postavit Mikuláš z Bubna, byl dokončen v roce 1600. Tato renesanční budova má čtyři křídla a dvě nádvoří, omítku zdobí psaníčkové sgrafito. Zámek byl bez opevnění, byl ohraničen pouze zdí se střílnami a dvěma vodárenskými věžemi, z nichž se dochovala pouze jedna. Náležel k němu také zámecký park v anglickém stylu, který je udržován dodnes. Součástí zámku byla i kaple, která byla v roce 1866 opravena v barokně rokokovém stylu. Na její výzdobě se podílel mimo jiné i Josef Rous, bratr Františka Rouse. Na konci 18. století bylo v zámku zřízeno i divadlo. Dnes je budova po rekonstrukci a slouží jako sídlo Střední školy obchodu, řemesel a služeb Zámek. Při státní silnici I/11, která město protíná od východu k západu, stojí městské muzeum, které bylo zřízeno v budově bývalého kateřinského špitálu z období třicetileté války. Hned vedle se nachází židovský hřbitov, který byl založen na konci 17. století a několikrát rozšiřován. Nejstarší náhrobek pochází z roku 1731, přičemž všechny náhrobky mají nápisy v hebrejštině. Součástí hřbitova je i obřadní síň. V současné době už se zde nepohřbívá, ale hřbitov je stále udržován. O kousek výš, na Kapelském vrchu, stojí Tyršova rozhledna, zvaná Rozálka. Byla postavena ve tvaru husitské hlásky profesorem Theodorem Petříkem v roce 1932. Je kopií rozhledny Hýlačky v Táboře, kterou stejný autor postavil o jedenáct let dřív. Rozálka se jí říká proto, že stojí hned vedle Kaple svaté Rozálie. Vidět z ní lze Kralický Sněžník, vrcholky Orlických hor a dokonce i Sněžku. Významnou kulturní památkou je také rodný domek Prokopa Diviše, který stojí na hranici Žamberka a Helvíkovic. Je v něm umístěna expozice městského muzea rozdělená na dvě části, Divišovo narození a mládí a období jeho pokusů a vynálezů. V roce 1941 se uvažovalo o jeho zbourání, naštěstí z toho sešlo a dnes je domek vlastnictvím města Žamberka a veřejně přístupný. Vzhledem k tomu, že

byl Žamberk v minulosti okresním městem, nachází se v ulici 28. října i budova bývalého okresního soudu. Dnes v ní sídlí jedna ze tří základních škol.⁸

1.2 Divišovo divadlo

O stavbě divadla bylo rozhodnuto už v roce 1868. V té době se začalo jednat o koupi pozemku v Lukavské ulici na místě, kde dnes stojí gymnázium. Tehdy byl vybrán i název, a sice jméno vynálezce bleskosvodu, Prokopa Diviše. Ochotníci pochopitelně neměli celou finanční částku, aby mohli pozemek koupit, proto si část půjčili a také uspořádali loterii na získání financí. Snahy o stavbu Divišova divadla překazila první světová válka. Po jejím skončení byla myšlenka obnovena a ochotníci se snažili získat peníze, kde se dalo. Pořádali sbírky, sháněli sponzory. V roce 1920 mělo být divadlo postaveno v části Vojáckových sadů, ale obec to nepovolila. Nakonec bylo v roce 1924 rozhodnuto, že se bude stavět v Nádražní ulici, tedy tam, kde stojí dnes. Návrh budovy připravil architekt Josef Skřivánek z Čáslavi a provedení dostal na starost místní stavitel Eduard Kovařík, který už postavil i Lidový dům. 23. května 1926 byl slavnostně položen základní kámen a už za sedm měsíců byla stavba dokončena. Divišovo divadlo bylo otevřeno premiérou Fidlovačky Josefa Kajetána Tyla a Františka Škroupa 5. prosince 1926. Dluh, který stavbou v ochotnické pokladně vznikl, byl splacen o jedenáct let dříve, než byl původní záměr. Mohla za to především doba Protektorátu Čechy a Morava, jejíž inflační tendence v hospodářství pomohly většinu dluhů pokrýt. Přitom ještě před válkou byl Spolek divadelních ochotníků v Žamberku ve velké finanční krizi, dokonce hrozilo, že bude divadlo prodáno církvi, která z něj chtěla udělat modlitebnu. Naštěstí tuto krizi ochotníci ustáli. V roce 1998 byla budova převedena do majetku města Žamberka. Součástí budovy je i Divadelní kavárna v suterénu. Na střeše je umístěna replika Divišova bleskosvodu a ve foyer

⁸ V této podkapitole jsem čerpala z internetových zdrojů:
MĚSTSKÝ ÚŘAD ŽAMBERK. 2004 - 2011. *Historie města* [online]. [citováno 21. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamberk.cz/Index.php?IdS=401>>.
ZANY. 2006. *Rodný dům Prokopa Diviše* [online]. [citováno 20. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=10930>.
ROZEHNAL, Ivo. 2010. *Tyršova rozhledna* [online]. [citováno 20. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=29608>.
SMITAL, Martin. 2008. *Židovský hřbitov* [online]. [citováno 20. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=21339>.

divadla stojí busta tohoto vynálezce. V roce 1991 vypukl v divadle požár, který zasáhl strop a trámy nad balkonem, ale škody nebyly veliké a provoz byl brzy obnoven. Divadlo prošlo od roku 1951 velkým množstvím rekonstrukcí, ta poslední proběhla v roce 2010.⁹

1.3 Albertinum

Plicní sanatorium, jehož základem se v roce 1905 stala vila MUDr. Eduarda Alberta, světově proslulého chirurga. Podle něho taky sanatorium nese jméno. Původně se ve vile, ve které mohlo být původně hospitalizováno až šedesát pacientů, přes léto léčily děti s tuberkulózou. Později bylo přistaveno mnoho dalších budov, lehárny, rentgenová místnost, laboratoř, vodoléčba, hospodářské budovy a léčebné pavilony. V letech 1939 - 1949, za vedení ředitele MUDr. Rudolfa Křivinka, mělo sanatorium rekordních 337 lůžek. Začaly se provádět operace a léčebné metody se neustále zdokonalovaly. A právě v tomto období do sanatoria začal dojíždět soubor D3. Přestože v Albertinu nebyl žádný sál, ani jiné divadelní zázemí a hrát se smělo pouze v jídelně, konala se zde představení často. Důvody to mělo dva. První a hlavní, že soubor D3 hrál představení pro nemocné, kteří byli v izolaci a do divadla nesměli. Pochopitelně se jednalo o pacienty, u kterých nemoc ještě nepropukla naplno, aby hercům nehrozilo nebezpečí nakažení. Druhý důvod byl spíše praktický. Soubor si zde občas dělal jakési předpremiéry, veřejné generální zkoušky, při kterých měli sice publikum, ale případné chyby ještě neměly takový dopad na výsledek. Na obranu souboru D3 musím ale konstatovat, že těchto veřejných zkoušek bylo minimum a většinou hráli v Albertinu až první reprízu.

Na Albertinum za války vzpomíná i paní Hana Pešková. „V tom sanatoriu bylo tehdy velmi mnoho žen, které byly sice nemocné, ale ještě neměly otevřenou

⁹ V této podkapitole jsem čerpala ze zdrojů:

PÍRKO, František, PÍRKOVÁ Vlasta. *120 let výročí ochotnického divadla v Žamberku*. 1. vyd.

Žamberk : Sdružený klub pracujících v Žamberku, 1988,

KYTNAROVÁ, Kateřina. *Historie ochotnického divadla v Žamberku*. Diplomová práce, Pedagogická fakulta ZČU Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2006,

FALTUSOVÁ, Marta (ed.). *Z historie ochotnického divadla v Žamberku do roku 1868*. In *Almanach spolku divadelních ochotníků Diviš: 80 let postavení Divišova divadla*, 1. vyd. Žamberk : Spolek divadelních ochotníků Diviš, 2006.

tuberkulózu. Směly občas dokonce na vycházku. Jenže s tím se nespokojily a často se stávalo, že z Albertina utíkaly. Běhaly totiž do kasáren k vojákům, protože ti o ně měli zájem. Navíc to měly kousek, jen přes řeku. Byly tam skoro samé ženy, tak běhaly za vojáky.^{10,11}

1.4 Žamberk za druhé světové války

Když přišli do Žamberka za druhé světové války němečtí vojáci, narazili zde na odpor. Především malí živnostníci se jim, v domnění, že tu nebudou dlouho, snažili dát najevo, že nejsou vítáni. Odmítali jim prodávat potraviny, místní pivovar odmítl jejich objednávku. Pochopitelně se velmi brzy všichni pod nátlakem a výhrůžkami podvolili. Takovéto malé soukromé protesty zažilo snad každé město, ale v Žamberku byl odboj mnohem silnější, než jen na této živnostenské úrovni. V posledních letech války zde působila paraskupina Barium, která patřila ke třetí vlně výsadků. Svou významností se zařadila vedle takových skupin, jako byly Silver A nebo Silver B. Členové Baria, Josef Šandera, Josef Žižka a Tomáš Býček, dostali za úkol navázat znovu spojení s domácím odbojem, radiově předávat informace do Londýna a vytvořit ozbrojenou skupinu pro zahájení otevřeného boje. Po seskoku se ale Tomáš Býček oddělil a od té chvíle pobýval na Semilsku, kde se společně se sovětským výsadkem Chan účastnil sabotáží a dožil se konce války. Do Žamberka přivezl Šanderu s Žižkou nákladní automobil 6. října 1944. Spolu s nimi byla na voze i vysílačka MARTA. Úkryt našli díky štábnímu kapitánovi a dalšímu členu Obrany národa Františku Markalousovi. Až do ledna 1945 se skrývali v domě rodiny Žabkových, odkud vysílali informace do Londýna. Pomáhalo jim i mnoho místních obyvatel, včetně několika členů Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. Barium bylo nakonec prozrazeno a 16. ledna 1945 byl dům Žabkových obklíčen gestapem. Josef Šandera se střelil pistolí do hlavy, to však přežil a Němci ho převezli do nemocnice, kde nakonec zranění podlehl, aniž by něco prozradil. Druhý z dvojice byl zatčen a krátce nato se oběsil ve své cele. Manželé Žabkovi byli odvezeni do Terezína, svůj pobyt ale naštěstí přežili.

¹⁰ Osobní svědectví paní Hany Peškové, rozené Petrové.

¹¹ V této podkapitole jsem čerpala z internetového zdroje JIREŠ, Jiří, JIREŠOVÁ, Jiřina. 2011. *Historie OLÚ Albertinum Žamberk* [online]. [citováno 20. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.albertinum-olu.cz/historie.htm>>.

Jejich syn gestapu uprchl a až do konce války se skrýval. Barium patřila mezi nejúspěšnější skupiny, které byly z Londýna vyslány.

Žamberk nikdy nebyl německým městem. Asi tři německé rodiny zde sice žily i za druhé světové války, ale jinak bylo obyvatelstvo vesměs české národnosti. Kromě toho byla ve městě poměrně velká židovská obec, v roce 1780 měla okolo 152 členů a dokonce zde byla i židovská škola. Postupem času židů stále přibývalo, ale za války byla většina z nich vyhlazena. Celkem jich bylo do koncentračních táborů deportováno asi 1200 židů, z nichž se zpátky vrátilo jen velmi málo, zdevastován byl i židovský hřbitov. V současné době jich ve městě ještě několik žije, jedná se ale o pár jedinců.

Žamberského divadla se válka dotkla paradoxně poměrně příznivě především z finanční stránky. Spolek divadelních ochotníků v Žamberku se totiž před začátkem války nacházel v obrovské finanční krizi. Počet představení nestačil pokrývat dluhy, platily se pouze úroky z dluhů, později dokonce úroky z úroků. Bylo uváděno velké množství operet, od kterých si ochotníci slibovali, že vydělají dost peněz. Tato představení sice vydělávala, ale ne dost. Divišovo divadlo nemělo daleko k uzavření. A do toho všeho přišli do města němečtí vojáci, kteří se usídlili v žamberských kasárnách. Začali pořádat své soukromé akce a setkání a potřebovali prostory. A divadlo se jevilo jako ideální možnost. A proto, když už museli ochotníci Němcům divadlo pronajímat, snažili se zvednout nájem na přemrštěnou částku, aby na tom alespoň něco vydělali. Němci jim bez okolků zaplatili a ještě utratili mnoho peněz v bufetu ve foyer divadla, který ochotníci na každou akci zprovoznili a taktéž nadsadili ceny občerstvení. Němci meetingy pořádali často a tato finanční injekce, spolu s velkým množstvím představení, které Spolek divadelních ochotníků v Žamberku a soubor D3 uspořádali, dostaly divadlo z finanční krize a dokonce se podařilo splatit dluhy dřív.

Ale jinak to ochotníci neměli jednoduché. Všechno bylo pod ostrou cenzurou a nikdo z nich nechtěl zbytečně dávat záminku k problémům. Oba spolky vybíraly svůj program velmi opatrně a řídili se samozřejmě seznamem zakázaných her. Každá hra, kterou si vybrali, musela projít schvalovacím procesem na okresním úřadě, kde na něj dohlížela Miroslava Habrová. Při něm se mnoho vět z textu vyškrtalo a scénář byl upraven podle požadavků cenzora. Potom se teprve mohla hra inscenovat. Aby byly úpravy souborem dodrženy, dohlížel na představení protektorátní úředník. Své návštěvy však neoznamoval a většinou nikdo ani nevěděl, že je v hledišti. Ochotníkům

tak nezbyvalo než se úzkostlivě držet textu, protože za každé změněné slovo, které by vyznělo jako jinotaj, mohlo přijít zatčení nebo dokonce zavření divadla. Zároveň musely oba spolky spolupracovat s Místní veřejnou osvětovou službou a Národním souručenstvím. Bez Národního souručenství by soubor D3 ani nevznikl. A aby mohl fungovat, museli mít mezi sebou nejspíš někoho, kdo byl členem, i když třeba jen formálně, této organizace. O tom však doklady nejsou, jsou to pouze domněnky a spekulace lidí, kteří tuto dobu sice zažili, ale v politice se nijak neangažovali a v tomto ohledu se drželi spíš zpátky. Německy nebo pro Němce však žamberští ochotníci nikdy nehráli.¹²

¹² V této podkapitole jsem čerpala z osobního svědectví paní Hany Chvátilové, rozené Charfreitagové a z internetových zdrojů:

VÁCHOVÁ, Dana. *Žamberk* [online]. [citováno 27. 4. 2011]. Dostupné z WWW:

<http://www.icej.cz/slovo_z_jeruzalema/ostatni/historie/zamberk070800.html>,

MĚSTSKÝ ÚŘAD ŽAMBERK. 2004 - 2011. *Příběh paraskupiny BARIUM* [online]. [citováno 21. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamberk.cz/Index.php?IdS=21>>.

2. VNITŘNÍ ŘÁD DOROSTU DIVIŠOVA DIVADLA D3

2.1 Vedení a výbor souboru D3

„Ve čtvrtek dne 17. července 1941 byla mezi Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku, který zastupovali pánové: Ing. Karel Hübner, František Šafář a Josef Tomeš a mezi Mládeží NS v Žamberku, kterou zastupovali pánové: Zdeněk Chytil, Jan baron Parish, Jiří Sedloň a Antonín Šafář, uzavřena dohoda o vzniku divadelního souboru mladých při Spolku divadelních ochotníků v Žamberku, a to na základě úmluvy sjednané zmocněncem MNS a zmocněncem ÚMDOČ o divadelní spolupráci mezi ochotnickými spolky a MNS. Dále bylo rozhodnuto, že soubor mladých ponese pro příště jméno soubor D3, to znamená: Dorost Divišova divadla. Dodatečně bylo sjednáno, že v případě zániku souboru D3 případně jeho jmění Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. 17. červencem 1941 začíná tedy soubor D3 v Žamberku svou činnost.“¹³

Tímto zápisem začíná kronika souboru D3. Na další straně je zápis ze jmenování výboru souboru D3 dne 26. srpna 1941. Vedoucím se stal pochopitelně iniciátor všeho, Antonín Šafář, jeho zástupcem byl Zdeněk Chytil. Jednatel a zapisovatelem byl jmenován Miroslav Knobloch a pokladníkem Osvald Felsenburg. Revizi účtů měl na starost Vladimír Sychra. Dalšími členy výboru byli: Marta Dmejchalová, Jarmila Háková, Josef Holubář, František Pácha a Karel Souček, který ale po půl roce rezignoval a nahradil ho Jiří Sedloň. Jako zástupci souboru D3 v jednáních Spolku divadelních ochotníků v Žamberku byli zvoleni František Pácha a Anna Páchová. Nový výbor se volil vždy na začátku nového roku, s výjimkou roku 1942, kdy se soubor teprve zaváděl a výbor zůstal stejný a roku 1945, kdy byl výbor volen v červenci po znovuoobnovení činnosti souboru D3.

Až do roku 1944 včetně byl vždy předsedou souboru D3 Antonín Šafář. Toho v roce 1945 ve funkci nahradil Jan Neugebauer, zatímco Antonín Šafář získal funkci místopředsedy. V letech 1946 - 1948 už fungoval pouze jako dramaturg. Až do té doby přitom soubor D3 pozici dramaturga neměl a zastával ji předseda. Tato funkce

¹³ Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk, s. 5.

zřejmě tedy vznikla proto, aby měl Antonín Šafář stále přehled o činnosti souboru a mohl do něj zasahovat. Po Janu Neugebauerovi se na dva a půl roku stal předsedou Karel Gróf. Pozice místopředsedy se obměňovala každý rok. Prvním místopředsedou byl Zdeněk Chytil, který stál s Antonínem Šafářem u vzniku souboru D3. V roce 1943 tuto pozici obsadila Marta Dmejchalová, další rok jí vystřídala Anna Páchová. V roce 1945 se, jak už bylo řečeno, místopředsedou stal Antonín Šafář, v roce 1946 ho nahradila Marta Neugebauerová. V poslední volbě výboru byl místopředsedou zvolen Jan Neugebauer. Zásadní byla také pozice pokladníka, kterou do roku 1943 včetně zastával Osvald Felsenburg. V roce 1944 byl zvolen Jan Neugebauer a po obnovení činnosti souboru D3 v roce 1945 byl do této funkce dosazen Vladimír Pešek, který byl opětovně volen až do zániku souboru D3. Pozice matrikáře byla ustanovena v roce 1943 a v roce 1945 se k ní připojila ještě povinnost knihovníka. V letech 1943 - 1945 byla obsazována také funkce tiskového referenta. Zároveň byli voleni zástupci, kteří docházeli na členské schůze Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. Tam už na počátku svého vzniku soubor D3 vstoupil jako celek a získal tak na valné hromadě hlasovací právo jednoho hlasu.

2.2 Finance a propagace

Soubor D3 byl samostatným pododborem s vlastním finančním hospodařením, ale zároveň docházelo mezi ním a Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku k finanční kooperaci, a to jak příležitostně, tak na základě stanovené dohody. Podle ní měla po zaplacení všech nákladů spojených s jakoukoliv akcí pořádanou souborem D3, které se vždy pokryly z příjmu, připadnout Spolku divadelních ochotníků v Žamberku jedna třetina čistého zisku a zbylé dvě třetiny souboru D3. Tato dohoda platila a fungovala po celou dobu existence souboru D3. Kromě Spolku divadelních ochotníků v Žamberku byla spolupořadatelem některých akcí i místní Veřejná osvětová služba, které z dané akce také náležela část výtěžku. Do příležitostné finanční kooperace můžeme zařadit finanční dary, které soubor D3 Spolku divadelních ochotníků v Žamberku několikrát poskytl. Například 10. listopadu 1943, kdy byla k příležitosti 75 let od jeho založení darována částka 10 000 korun. Za příležitostnou finanční spolupráci můžeme považovat i příspěvky na opravy Divišova divadla. Už při vstupu souboru D3 do Spolku divadelních ochotníků v Žamberku jako samostatného celku,

zaplatil soubor D3 za tento celek poplatků 500 korun a požádal, aby této částky bylo použito na vymalování vestibulu divadla. Do výdajů souboru D3 je nutno započítat také dary chudým, které byly poskytovány sice velmi nepravidelně a velmi zřídka, ale jejich výše se většinou pohybovala kolem 200 korun, což přece jen nebylo tak úplně zanedbatelné. Zmínka o paušální částce 600 korun za pronájem sálu v Divišově divadle je sice až z roku 1945, ale dá se předpokládat, že tomu tak bylo už dříve. Do dalších, nepravidelných, výdajů se počítají náklady například na pořízení nové knihovny, líčidel, opravy klavíru a podobně.

Ale soubor D3 nijak výrazně nestrádal, protože jeho hlavním příjmem byla pochopitelně představení, která byla docela hojně navštěvovaná. Většinou se konečná vydělaná částka pohybovala kolem 1000 - 1500 korun. Pochopitelně záleželo na druhu inscenace, u pohádek byly samozřejmě částky nižší než například u opery V studni. Jen zřídka byla představení prodělečná. Jediný větší schodek¹⁴ nastal u inscenace dramatisace Kytice Karla Jaromíra Erbena, díky kterému byl veškerý čistý zisk z představení souboru D3 po dobu téměř pěti měsíců, použit k pokrytí tohoto finančního deficitu a do pokladny tak v tomto období nepřibývalo nic. Malým příjmem, který musíme vzít v potaz, byl prodej programů, které většinou stály jednu korunu. Také byly od jednotlivých členů vybírány členské poplatky, které se pohybovaly v rozmezí 10 - 20 korun, v závislosti na období.

Soubor D3 za celou dobu své existence neprošel větší finanční krizí, většinou se zůstatek v jeho pokladně pohyboval v rozmezí 2 000 - 8 000 korun. Například roční obrát za rok 1943 byl 29 050 korun, a to už je velmi dobrý výsledek. I v poválečném období zůstala pravidla stejná, i když se na schůzi 25. září 1946 jednalo o možnosti sloučení pokladny se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku. Tento návrh byl ale nakonec zamítnut a vše zůstalo při starém až do zániku souboru D3. Jedinou změnou bylo, že se v únoru 1947 přestaly vybírat členské poplatky.

Propagace probíhala plakátovou formou a plakáty si ochotníci nechávali tisknout. Vzhledem k jejich těžké finanční situaci jim v tomto období žamberští tiskaři zvýhodnili ceny, případně měli tisk úplně zdarma. Od května 1944 bylo množství plakátů omezováno, hlavně z finančního hlediska samotných tiskařů. Soubor D3 začal proto využívat k propagaci pouze skříňku ve foyer Divišova divadla. Předtím byla

¹⁴ Výše částky finanční ztráty z inscenace dramatisace Kytice bohužel není v Kronice Dorostu Divišova divadla uvedena.

totiž propagace poměrně velká, plakáty byly umisťovány do velkých prosklených skříní před divadlem i po celém městě. Často se také stávalo, že byly plakáty ručně malovány. Kromě nich mělo na propagaci velký podíl ústní předávání informací, protože na malém městě se víceméně všichni znali a místní tamtamy šířily zprávy o představeních rychle. Proto se o představeních většinou dozvědělo velké množství lidí.¹⁵

2.3 Intenzita činnosti souboru D3

Činnost souboru D3 se po jeho založení začala velmi slibně rozvíjet a od svého ustanovení stihl do konce kalendářního roku připravit jednu vlastní inscenaci a dva zábavné komponované večery. V roce 1942 už to byly tři premiéry a tři reprízy, z toho dvě byly mimo Žamberk. Třikrát také členové souboru D3 hostovali v inscenacích Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. Zároveň připravili další komponovaný silvestrovský večer. V té době měl spolek už 64 členů. V roce 1943 byl soubor D3 nejvíce činný. Premiér bylo uvedeno celkem sedm. Čtyři z devíti repríz byly odehrány na zájezdech po okolních vesnicích. Osmkrát se herci podíleli na inscenacích Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. K tomu všemu opět uspořádali silvestrovský večer, tentokrát v Bohousové, a navíc ještě Taneční večer Mobi Urbanové. Ani v roce 1944 nezháleli. Od začátku roku do února 1945, kdy byla jejich činnost zastavena, uvedli samostatně šest premiér a devět repríz. Čtyřikrát vyjeli hrát mimo město a jednou hostovali na projektu Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. Silvestr se tentokrát nekonal, zato ale ve spolupráci s místní Veřejnou osvětovou službou uspořádali Večer ze skladeb Bedřicha Smetany. V té době měl spolek asi 110 členů.

Po znovuoobnovení činnosti v červnu 1945 soubor D3 stihl do konce roku uvést ještě jednu premiéru s jednou reprízou. Bylo to hlavně proto, že se víc zapojoval do inscenací Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. Není se ale čemu divit, vždyť si zahráli v inscenacích her takových autorů, jako Karel Čapek, Alois Jirásek nebo Josef Kajetán Tyl. Ale ani ta jedna jediná samostatná inscenace nebyla jen tak ledajaká, byl to Kat a blázen Voskovce a Wericha. Rok 1945 zakončili opět silvestrovským večerem. Rok 1946 byl znovu velmi plodný, soubor D3 připravil šest premiér a osm

¹⁵ V této podkapitole jsem čerpala z: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. Zápisy ze schůzí 1941 - 1948

repríz, z nichž dvě se odehrály na zájezdech. Čtyřikrát také jeho herci spolupracovali se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku. Mimo tradičního silvestrovského pořadu připravili ochotníci tentokrát i Taneční večer s jazzovým orchestrem. V roce 1947 začala práce souboru D3 skomírat. Připravil pouze tři inscenace a pouze jedna z nich byla jedenkrát opakována. Se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku spolupracoval také pouze jednou. Ani silvestrovský večer se už nekonal, uspořádána byla pouze Masopustní merenda a jedno dramatické pásmo Karla Grófa: Od Bílé hory po 28. říjen 1947. Než se soubor D3 sloučil se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku, stihl uvést ještě poslední premiéru s jedním opakováním. Poté jeho činnost definitivně skončila.

Je až s podivem, jak intenzivně soubor D3 pracoval. Za sedm let své činnosti nastudoval samostatně 29 her. Velmi často vyjížděl hrát mimo Žamberk, nejčastěji do Kyšperka, Kunvaldu nebo Hnátnice, dále se jezdilo do Rychnova nad Kněžnou, Dolní Dobrouče či Doudlebs nad Orlicí. Nezapomínejme také na jeho kooperaci se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku, která byla neméně častá. A Spolek divadelních ochotníků v Žamberku fungoval samozřejmě ještě samostatně, čímž počet představení a zájezdů ještě narůstal. Na druhou stranu, tím, že se nacisté snažili většinu ochotnických spolků zlikvidovat, se paradoxně upevňovala pozice těch, které tyto snahy ustály. A mezi ty právě patřily oba žamberské spolky. Ze zrušených organizací přicházeli noví členové a na představení těchto spolků se sjížděli diváci z širšího okolí, takže jejich popularita a zároveň životaschopnost sílila. Navíc právě proto, že Žamberk byl velikostně spíše vesnicí, nebyl, na rozdíl do velkých měst typu Brna nebo Olomouce, příliš ve středu pozornosti. Zrušení se žamberští ochotníci sice také dočkali, ale teprve ve chvíli, kdy byl vydán totální zákaz všech divadelních představení. Do té doby zřejmě nikoho nenapadlo, že by v tak malém městečku mohlo fungovat tak kvalitní divadlo.

2.4 Život a práce v souboru D3

Členství a způsob práce v souboru D3 měly svá pravidla, která se utvářela postupně a napomáhala hladkému chodu činnosti. Prvním, které vstoupilo v platnost 9. dubna 1942, bylo pravidlo o členství a podmínkách herecké účasti v inscenacích. Doslovně znělo takto: „Studenti smějí účinkovat v nezávadných hrách za souhlasu rodičů a

školy. Žádost nutno podat prostřednictvím školy na Zemskou školní radu. Položka čistého výtěžku se věnuje na úpravu divadelní budovy a jedno z představení bude pořádáno ve prospěch akce RZŽ.¹⁶ Jako přílohy nutné povolení rodičů, jedna knížka, doporučení školy a prohlášení, že pro danou úlohu není jiného vhodného představitele. Žádost musí být podepsána činovníky souboru D3 a předsedou a jednatelem Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. U dívky jest výhodné prohlášení rodičů, že se postarají o to, aby nešla po představení a po zkouškách sama domů.¹⁷ V roce 1943 bylo předsedou souboru D3 Antonínem Šafářem rozhodnuto, že by měl být do každé další inscenace obsazen jeden nováček, aby se zaučil. Toto pravidlo mělo vejít v platnost po uvedení inscenace hry *Moje dcera to nedělá*. Zároveň Antonín Šafář požadoval, aby mu byl pravidelně předkládán seznam zkoušek.

Množily se také případy nekázně herců. Nejednalo se jen o neúčast na zkouškách, díky kterým byla ohrožena například premiéra pohádky *Tři zlaté vlasy děda Vševěda*. Někteří herci dokonce občas sabotovali samotná představení. Například na reprízu inscenace hry *Moje dcera to nedělá* v Rychnově nad Kněžnou nedorazil František Pácha, který se vymluvil na nemoc. Druhý den do Albertina však přišel zcela zdráv. Jeho roli tak musel narychlo převzít maskér Zdeněk Chytil. Při repríze inscenace hry *Zamilovaní přátelé* v Albertinu se těchto nepříjemností přihodilo ještě více. O rozruch se postaral opět František Pácha, kterého do sálu údajně nepustili, protože přišel pozdě. Omluvil se následně i z reprízy v Hnátnici. Zdeněk Jaška se do Albertina nedostavil úmyslně, přestože o akci věděl. Byl vášnivým tenistou a sportu dal ten večer zřejmě přednost. Za trest nebyl přizván na zájezd do Hnátnice. Antonín Šafář se tomu snažil vyhnout návrhem, aby režiséri za svůj ansámbl zodpovídali a například při zpoždění času nebo data představení z důvodu nekázně či nedbalosti platili pokuty. Tento návrh však neprošel, a tak byly režisérům udělovány důtky. Zdeněk Chytil si jednu vysloužil za nedocvičení jedné z pohádek¹⁸ a za nepřístojné chování herců při zkouškách. Další důtka byla udělena Antonínu Kapounovi opět se Zdeňkem Chytillem za zdržení začátku představení inscenace hry *První případ*, které nastalo tím, že Chytil pomalu a bezplánovitě líčil herce.

¹⁶ RZŽ - kulturně osvětová organizace Radost ze života, která byla podřízena Národnímu souručenství.

¹⁷ Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s. 18.

¹⁸ Název pohádky bohužel není v Kronice Dorostu Divišova divadla uveden.

Další problémy vznikly interními spory mezi herci, které zasahovaly do obsazování inscenací. Antonín Šafář dal na jedné ze schůzí jako předseda jasně najevo, že tyto spory v žádném případě nesmí průběh cvičení narušit a role musí být obsazovány nikoliv podle přání herců, ale co nejlépe podle charakteru a typů. Zároveň musí dát člen souboru D3 při obsazování přednost režisérovi z vlastních řad, než ze Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. Další malichernou vzpouru si někteří členové souboru D3 připravili v červenci 1944. Odmítli účast na dalších inscenacích, protože se jejich jména neobjevila na plakátech. Naštěstí se tato záležitost smírně vyřešila. V tomto roce taky vešlo v platnost pravidlo, že před premiérou musí proběhnout alespoň patnáct zkoušek a minimálně na poslední z nich musí být přítomen Ludvík Michalička ze Spolku divadelních ochotníků v Žamberku, který rozhodne, zda může být premiéra provedena.

Kromě hereckých povinností měli členové souboru D3 ještě další. Bylo to například vybírání dobrovolného vstupného na Kapelských poutích, Masopustní merendě a dalších akcích tohoto typu, dále uvádění v biografu a jiných divadelních představení, než která pořádal soubor D3, nebo například prodávání programů před představením. Za to se jim ale dostávalo četných výhod. Například měli slevu na veškerá divadelní představení konaná v Žamberku. Soubor D3 jim dále hradil část nákladů spojených se studijními výlety za divadlem do Prahy. Také pro ně byly uskutečňovány různé kurzy, například Ludvík Michalička uspořádal kurz divadelního líčení, Josef Charfreitag zase přednášku o dějinách divadla. Vedení souboru D3 se snažilo o neustálé zdokonalování svých členů, a proto v roce 1946 vydalo nařízení, že každý, kdo by chtěl hostovat v inscenacích Spolku divadelních ochotníků v Žamberku, musí nejprve projít divadelním kurzem. Zároveň měli členové souboru D3 k dispozici vlastní knihovnu, která byla neustále doplňována a po válce už čítala asi 118 svazků. Knihy si mohl půjčovat kterýkoli člen souboru D3.

Schůze, na kterých bylo o těchto pravidlech a dalších důležitých věcech, včetně dramaturgie, rozhodováno, se konaly nepravidelně, většinou v rozmezí dvou až tří měsíců v šatnách Divišova divadla. Jen jednou se stalo, že se kvůli nedostatku místa schůze konala improvizovaně na chodbě. Docházel na ně vždy jeden člen Spolku divadelních ochotníků v Žamberku, který jim sděloval rozhodnutí a nařízení a jednal s nimi o dalším postupu. Na první poválečné schůzi 18. července 1945 pronesl Antonín Šafář projev, ve kterém vzpomněl na všechny členy souboru D3, kteří ve

válce padli za vlast. Ostatní jejich památku uctili povstáním a minutou ticha. 24. května 1945 vstoupil soubor D3 do Svazu české mládeže „s přesvědčením, že jako známý a oblíbený soubor bude rozšiřovat a podporovat kulturu i v době poválečné“.¹⁹ Svazu české mládeže soubor D3 několikrát vyhověl v žádosti o zapůjčení sálu Divišova divadla, také vypomáhal recitacemi v jejich dramatickém kroužku. „Dále bylo žádáno, aby na plakáty divadelních představení souboru D3 byl z důvodů propagačních dáván titulek Svazu české mládeže. Tento návrh byl zamítnut a Jan Neugebauer navrhl název: Členové Svazu české mládeže organizovaní v souboru D3 a Spolku divadelních ochotníků v Žamberku, který se bude dávat do tisku Mladé fronty. Návrh byl přijat.“²⁰ V této organizaci soubor D3 setrval až do svého zániku.

Na mnoha inscenacích a převážně pak na silvestrovských večerech vystupoval také baletní soubor. I ten se postupně vyvíjel. Nejprve byly k tanečním číslům přímo určovány herečky ze souboru D3. Režisér prostě rozhodl, které z nich to budou, a tak se také stalo. Později už vznikala taneční čísla jednodušeji, děvčata je sama iniciovala. Přesto baletní skupina neměla žádný pevný řád. Scházela se, pouze když byly do nějaké inscenace potřeba taneční vločky, pravidelné zkoušky neměla. V souboru bylo asi čtyři až šest děvčat a jejich vedení se měnilo téměř s každou inscenací. Mezi častěji opakovaná jména patří například jméno paní Ježkové, Matějkové nebo Landové. Z tanečnic můžeme jmenovat například Hanu Petrovou nebo Helenu Dostálkovou. Nepravidelná činnost baletu byla upravena na schůzi 22. března 1946, kdy bylo rozhodnuto, že se baletní souboru bude scházet každé pondělí na pravidelných zkouškách. Po zániku souboru D3 zanikla logicky i baletní skupina. Některé tanečnice sice přešly ke Spolku divadelních ochotníků v Žamberku, ale většina se přestala divadlu věnovat úplně.

Baletní soubor by nemohl fungovat bez hudby. Hudebníci byli součástí velkého množství inscenací, silvestrovských večerů a dalších akcí, jako například Masopustní merendy. Orchester byl sestavován, stejně jako balet, příležitostně, kdo mohl a uměl, ten hrál. Většinu času ho střídavě dirigovali a také v něm hráli ředitel školy Vincenc Beran a štábní kapitán Jaška. 9. října 1943 tento orchestr dirigoval žamberský rodák a dirigent Národního divadla Jan Hus Tichý. Tento orchestr většinou míval asi patnáct

¹⁹ Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s. 79.

²⁰ Tamtéž, s. 95.

členů a příležitostně byl k němu z herců skládán také pěvecký sbor. Mimoto byly zvány různé soubory z okolí, například orchestr pana Zábřahy z Líšnice, jazzový orchestr Aleše Kubíčka, taneční orchestr pana Jindry z Kunvaldu nebo jazzový orchestr A. Břízy. Tyto pravidelně fungující soubory zvali ochotníci na různé společenské akce, jako byl Taneční večer a Masopustní merenda, kde muzikanti hráli k poslechu a tanci.²¹

2.5 Dramaturgie souboru D3

Žamberští ochotníci se nijak nevymykali trendu napodobovat profesionální divadla. Hlavně mladí divadelníci ze souboru D3 byli velmi ovlivněni například Osvobozeným divadlem nebo Burianovým „Děčkem“. To se projevilo hlavně v inscenaci dramatisace Kytice Karla Jaromíra Erbena, kde scénograf Zdeněk Chytil použil točnu a velmi moderní promítání diapozitivů. O dalších podobných postupech bohužel záznamy nejsou. Žamberské publikum zřejmě nebylo na přílišné experimenty zvyklé a odmítalo ji.

Velmi časté byly ochotnické studijní zájezdy do Prahy. Antonín Šafář jezdil spolu s dalšími členy souboru D3 do pražských divadel, kde se čerpal inspiraci a nové poznatky. Jak jinak by se maloměstské soubory mohly zlepšovat a vyvíjet, kdyby se nesnažily co nejvíc přiučít od profesionálních divadelníků. Větší výlet uskutečnili členové Spolku divadelních ochotníků v Žamberku a souboru D3 k příležitosti šedesátiletého výročí Ústřední matice divadelního ochotnictva českého. V Praze se ve dnech 8. - 11. listopadu 1946 konal celostátní sjezd ochotníků sdružených v ÚMDOČ. Kromě slavnostní schůze navštívili žamberští ochotníci také Osvobozené divadlo, Stavovské divadlo, Městské divadlo na Královských Vinohradech, kde viděli inscenaci hry Marcela Pagnola Malajský šíp, a divadlo DISK, kde zhlédli hru Eugéna Labicheho Slaměný klobouk. Tato návštěva hlavního města byla pro členy souboru D3 velmi přínosná a inspirativní.

Hry byly vybírány podle žánru a samozřejmě v závislosti na povolení. Režiséři se snažili brát co největší ohled na žamberské publikum. Například návrh na realizaci hry

²¹ V této podkapitole jsem čerpala z osobního svědectví paní Hany Peškové, rozené Petrové, paní Hany Chvátilové rozené Charfreitagové a z: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. Zápisy ze schůzí 1941 - 1948.

Léto Fráni Šrámka byl v lednu 1946 zamítnut, údajně kvůli kulturní nevyspělosti žamberského divadelního obecnstva. Nakonec však byla hra nastudována a premiéra se odehrála v březnu 1947. Inscenován byl hlavně zábavný repertoár, ale režiséři se nebáli pustit i do takových autorů, jako byl Alois Jirásek nebo Karel Jaromír Erben.

Vzhledem k tomu, že soubor D3 fungoval pod patronátem Národního souručenství a spolupracoval s místní Veřejnou osvětovou službou, neměl většinou s povolením problém. Ačkoliv, o pozadí výběru her se v kronice ani nikde jinde nic nepíše. Můžeme tedy pouze spekulovat, proč měli žamberští ochotníci relativně velkou volnost. Faktem ale zůstává, že soubor D3 za dobu své činnosti uvedl mnoho skvělých a často i umělecky hodnotných inscenací.²²

²² V této podkapitole jsem čerpala ze zdrojů:

Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. Zápisy ze schůzí 1941 - 1948,

ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, VALENTA, Jiří. *Místopis českého amatérského divadla. II. N - Ž. 1. vyd.* Praha : IPOS-ARTAMA, 2002. ISBN 80-7068-155.

3. ČINNOST DOROSTU DIVIŠOVA DIVADLA D3

Dorost Divišova divadla D3 za dobu své existence uvedl velké množství her a uspořádal mnoho nejrůznějších akcí. Jeho herci se rovněž často podíleli na inscenacích Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. V kronice souboru D3 jsou všechny tyto akce zapsány. Připojeno je většinou i obsazení inscenace, jméno autora hry a hlavně osobní poznámky zapisovatele, díky kterým jsme si schopni udělat obraz o tom, jak byla hra úspěšná a jaké události ji provázely. Tyto poznámky jsou však většinou velmi subjektivní, zapisovatelé nejčastěji zaznamenávali vlastní i cizí momentální dojmy. V Žamberku coby malém městě se tehdy všichni poměrně dobře znali, proto nebyl problém zjistit názor veřejnosti. Herci, režiséři i ostatní členové souboru měli v hlediště zpravidla své přátele a známé, od kterých si rádi vyslechli i kritiku, z níž se později mohli poučit. Tyto ústní recenze se pak dostaly i do kroniky, můžeme je tedy brát jako věrohodné svědectví o tehdejší situaci.

Vůbec první akcí, kterou soubor D3 samostatně uspořádal 17. srpna 1941, byl Kulturní večer. Režirovali ho Jiří Valeš a Antonín Šafář a skládal se z pásma hudby, zpěvu a sólových i sborových recitací. Kromě členů souboru D3 zde účinkoval také Recitační Sklenčkův soubor Kolektiv mladých z Hradce Králové, který předvedl Kytici Karla Jaromíra Erbena a Pásmo prstonárodních zpěvů a říkadel. V Kulturním večeru dále zazněly Dvořákovy operní árie v podání Boženy Stehlíčkové. Sólově byly recitovány básně Jiřího Wolкера, Jaroslava Seiferta a Viktora Dyka. Návštěvnost byla sice slabá, ale to se vzhledem k okolnostem dalo očekávat. Nicméně ohlasy v publiku byly velmi dobré a soubor si vytvořil dobrou půdu pro další činnost. Tu bychom mohli rozdělit na dvě období - válečné a poválečné.

3.1 Válečné období

Tuto dobu činnosti souboru D3 můžeme vymezit od jeho vzniku 17. července 1941 do 25. února 1945, kdy i přes zákaz všech divadelních představení soubor D3 uvedl hru Karla Skopala Sobí královna, a dokonce ji i jednou reprízoval. Poté byla činnost spolku definitivně zastavena a tím skončilo také jeho válečné období. Za tyto necelé čtyři roky byl však soubor D3 velmi pracovitý a neustále se v divadle zkoušelo a hrálo.

Hlavním důvodem byl dluh, který měli ochotníci kvůli stavbě Divišova divadla a který se snažili splatit. Druhým důvodem byl zájem lidí. Oba spolky byly velmi vyhledávány a jejich představení navštěvována širokou veřejností, protože kultura byla to jediné, co lidem pomáhalo přečkat tuto těžkou protektorátní dobu. Soubor D3 proto paradoxně v těchto letech zažíval svůj největší rozkvět.

3.1.1 Zábavné hry v dramaturgii válečného období souboru D3

Působení souboru v tomto období bylo velmi složité a neustále omezované. Největší omezení zažívali ze strany cenzury, která byla velmi ostrá a přísně hlídaná. Proto se režiséři snažili vybírat hry tak, aby jimi co nejméně provokovali, a úzkostlivě nabádali své herce, aby si dávali při hraní velký pozor na text, protože stačilo jediné slovíčko a následky mohly být obrovské. Všechny hry musely být předem schvalovány a na provedení změn se dohlíželo, proto bylo nejsnazší vybírat díla, kde nebylo třeba dělat mnoho změn a která svým námětem i autorem nikomu nevadila. Byly to nejčastěji komedie či detektivní dramata českých a zahraničních autorů a dále i velmi oblíbené operety, které však byly na provedení většinou hodně nákladné, proto se uváděly pouze jednou do roka. Komedie byly u žamberského publika vůbec nejoblíbenějším žánrem, soubor D3 jich uvedl celkem osm samostatně (Vražedná pravda, Melodie mládí, Sednout, pane profesore!, Moje dcera to nedělá, Zamilovaní přátelé, Děvče s hraběcí korunkou a Půlnoční strašidlo) a pět ve spolupráci se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku (Ulička odvahy, Dva tucty rudých růží, Hvězdy nad hradem, Na přelomu a Kateřina Veliká).

Komedie byla i vůbec první inscenace, kterou soubor D3 uvedl. Jednalo se o hru Vražedná pravda a režírovala ji Marta Dmejchalová. Premiéra se uskutečnila 14. září 1941. Hlavní roli vdovy sehrála sama režisérka a její herecký výkon měl velký úspěch. Celkový dojem nejlépe vystihuje recenze z novin *Naše zájmy*: „Režie sl. Dmejchalové obsadila ve střízlivé výpravě úlohy uceleným souborem, majícím úroveň. Přesto vynikl z vyrovnaného celku výkon sl. Dmejchalové, uvědoměle rozložený a jemně odstínovaný, výkon prostý šablony i křečovitého patosu a podepřený dobrou dikcí, citem i hereckou inteligencí, vlastnostmi, jež z ochotníka dělají herce.“²³ V článku jsou ovšem souboru vytýkány technické nedostatky, jako špatné nalíčení a příliš

²³ Divadlo. *Naše Zájmy z Orlického kraje*; 19. září 1941, s. 6.

hlasitá nápověda. Ohlasy publika byly velmi dobré, na vstupném se vybralo asi 400 korun a těchto peněz se soubor D3 vzdal ve prospěch Spolku divadelních ochotníků v Žamberku, který se v té době nacházel ve finanční krizi. Nový rok zahájili členové souboru D3 25. ledna 1942 veselohrou Melodie mládí od Rudolfa Nižkovského, ve které hrál poprvé Antonín Stránský, který až do té doby hrál ve Spolku divadelních ochotníků v Ústí nad Orlicí. Třetí komedií v pořadí a hereckou premiérou Anny Páchové byla veselohra Dva tucty rudých růží, kterou soubor D3 sehrál v režii Ing. Karla Hübnera 22. února 1942. Komédie Sluneční paseka Jaroslava A. Urbana byla uvedena 1. března 1942. Režiroval ji Zdeněk Chytil a vyznačovala se tím, že v ní hráli výhradně členové souboru D3 mladší 24 let. Hlavní role byla navíc svěřena mladičké Aleně Noderové, která byla v divadelním světě úplným nováčkem. Přesto svou úlohu zvládla na výbornou. 8. listopadu 1942 soubor D3 uvedl hru Sednout, pane profesore! Paula Altheera, za kterou sklidil tak velký úspěch, že o ni projevil zájem i okolní vesnice. Proto soubor s touto inscenací zavítal 28. listopadu 1942 do Kyšperka²⁴ a 6. prosince 1942 do Kunvaldu. Při obou výjezdech byly sály vyprodané a publikum se dobře bavilo. Premiéra komedie Moje dcera to nedělá byla pro velké termínové vytížení Divišova divadla uvedena mimo Žamberk, a to 19. září 1943 v Doudlebách nad Orlicí. V žamberském divadle se její repríza hrála až 3. října 1943. Brzy nato, 30. října 1943 měla premiéru inscenace hry Zamilování přátelé Miroslava Rutteho. Režisér Zdeněk Chytil se na její realizaci připravoval téměř dva roky, ale dlouhou dobu chyběly síly k jejímu nastudování. Příležitost se naskytla při oslavách 150 let ochotnického divadla v Žamberku a zároveň 75. výročí od založení Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. Zdeněk Chytil se nakonec omezil pouze na scénickou výpravu, inscenaci režiroval Antonín Šafář. Světla jako vždy obsluhoval Jaroslav Ježek a o hudební doprovod se postarala Olga Wovesná. Hned druhý den po premiéře byla hra reprízována opět v Divišově divadle. Tyto dva večery byly největším úspěchem, který soubor D3 do té doby zaznamenal. I proto měla hra ještě dvě reprízy, o týden později v Albertinu a 27. listopadu 1943 v Hnátnici. Zájezd do Vamberka, který se měl uskutečnit 21. listopadu 1943, byl z technických důvodů zrušen. V Hnátnici měl soubor velký úspěch a po představení se členové spolu s tamními ochotníky sešli ke společné besedě, při které si navzájem předváděli scénky

²⁴ V roce 1950 došlo k sloučení obcí Kyšperk, Červená, Orlice a Kunčice pod názvem Letohrad.

ze starších inscenací. Večer si posezení všichni velmi užili, o čemž svědčí fakt, že se domů odebrali až po půlnoci.

V roce 1944, kdy se poměry v Protektorátu Čechy a Morava vyostřovaly a činnost souboru D3 tím slábla, byly nastudovány jen dvě hry komediálního žánru. Tou první byla inscenace hry Děvče s hraběcí korunkou Franze Griebitze, která měla v režii Jana Neugebauera premiéru 22. února. Druhou a poslední komedií toho roku byla hra Půlnoční strašidlo H. Anspacha, jejíž premiéra proběhla 8. července 1944 v Albertinu.

Spoluprací souboru D3 a Spolku divadelních ochotníků vzniklo pět komedií. Tou první, ve které členové souboru D3 hostovali, byla hra Jiřího Mahena Ulička odvahy v režii Františka Šafáře. Marta Dmejchalová, Ilka Hlavatá, Jaroslav Langer a Karel Souček v ní vytvořili většinu hlavních rolí. Ve hře italského autora Aldo de Benedettiho Dva tucty rudých růží uvedené 22. února 1942 si pod vedením Karla Hübnera zahrála Anna Páchová. Dále herci souboru D3 spolupracovali na inscenaci hry Karla Krpaty Hvězdy nad hradem. Hrál se o vánočních svátcích 25. a 26. prosince 1942 a hostovali zde Osvald Felsenburg, Anna Páchová a František Pácha. Těsně před premiérou musela být kvůli onemocnění přeobsazena jedna z rolí, což bylo nabídnuto ještě další člence souboru D3 Martě Dmejchalové. 16. května 1943 si v inscenaci hry Na přelomu Marie Semikinové opět zahrála Marta Dmejchalová. Ve dnech 4., 5. a 7. září 1943 u příležitosti Kapelské pouti připravil Spolek divadelních ochotníků v Žamberku pod vedením Františka Markalouse komedii Kateřina Veliká, ve které si zahráli Anna Páchová a Antonín Kapoun. To byla také poslední inscenace, na které oba soubory spolupracovaly, než se před koncem války odmlčely.

Nebyly to ale pouze komedie, do kterých si Spolek divadelních ochotníků vybíral herce ze souboru D3. Jak už zde bylo zmíněno, v tomto období byly velmi oblíbené opery a operety a v Žamberku jich bylo uvedeno mnoho. Herci ze souboru D3 se podíleli celkem na dvou: Ostrov milování a V studni. Posledně jmenovanou jsem ale z několika důvodů zařadila do oddílu klasického repertoáru. Opereta Ostrov milování Josefa Stelibského byla uvedena o Velikonocích 25. a 26. dubna 1943. Kromě herců ze souboru D3, Anny Páchové, Osvalda Felsenburga, Antonína Šafáře a Františka Páchy, v ní jako host vystoupil ještě Jaroslav Valášek z Pardubic. Dalších třicet členů souboru D3 se uplatnilo v komparzu.

Komedie a operety samozřejmě nebyly jediným zábavným žánrem, který žamberští ochotníci uváděli. Soubor D3 samostatně nastudoval také jedno detektivní drama, což

byl První případ Rudolfa Böhma-Hrušínského. Režisér Antonín Kapoun spolu se scénografem Zdeňkem Chytillem použili do inscenace mnoho světelných efektů. Ani přes snahy pozvednout inscenaci po stránce scénografické představení neslavilo valný úspěch a nebyl proto ani důvod ho po premiéře 5. prosince 1943 opakovat. Inscenaci hry Vyšetřuje Dr. Brent, která se žánrově pohybuje na rozmezí detektivky a komedie, uvedl soubor D3 20. června 1943. Jednalo se o parodii na detektivní drama Jest to komedie, kterou napsali společně autoři Jan Snížek a Jiří Weyr. Režisérka Marta Dmejchalová rozšířila hru o vlastní úvodní scénu, ve které byl zavražděn hrabě, údajně, aby dosáhla větší dramatičnosti. I historická hra našla v repertoáru souboru D3 své místo. Spolupracoval na ní se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku a jednalo se o inscenaci hry Vladimíra Müllera Rybníkář Kuba, kterou oba spolky společně sehrály 13. června, 14. června a 11. července 1943 na soutěži Orlického ochotnického okrsku ÚMDOČ v režii Ludvíka Michaličky. Ze souboru D3 v ní hráli Antonín Šafář, Anna Páchová, Miroslav Modráček, František Pácha, Antonín Pácha, Jaroslav Charfreitag a Zdeněk Jaška. O výsledku soutěže a umístění Žamberských ochotníků se bohužel zpráva nedochovala.

Inscenování a uvádění nových premiér ale nebylo jedinou činností, kterou se oba soubory snažily žamberské publikum pobavit. Ochotníci byli téměř hlavní kulturní organizací a v podstatě jen díky nim byla kultura ve městě udržována na poměrně vysoké úrovni. Proto spolky, buď společně, anebo každý zvlášť, pořádaly nejrůznější akce pro obyvatele Žamberka. Nejčastěji to byly silvestrovské zábavy. V té době se na Silvestra chodili lidé bavit do divadla, chtěli se smát a tleskat. Až do roku 1940 pořádal silvestrovské večery Spolek divadelních ochotníků v Žamberku, v roce 1941 je po něm převzal soubor D3 a organizoval je až do roku 1946 včetně, s výjimkou roku 1944, kdy byla činnost souboru zastavena. Silvestry měly podobu komponovaných večerů, které se skládaly z nejrůznějších jednoaktových komedií, baletních výstupů a zpěvů. Pořad většinou doprovázel živý orchestr. V roce 1943 byl Silvestrovský večer proveden v Bohousové, jinak se všechny ostatní odehrávaly v Žamberku. Soubor D3 také uváděl koncerty a taneční večery, například 20. března 1943 Koncert hudby 11. praporu vládního vojska z Kostelce nad Orlicí nebo 17. července 1943 Taneční večer, na kterém vystoupila neslyšící tanečnice Moli Urbanová za klavírního doprovodu Jana Husa Tichého. 11. června 1944 proběhl v Divišově divadle Večer ze skladeb Bedřicha Smetany. Byl to opět projev národní

identifikace, poměrně riskantní vzhledem k vyostřování situace v Protektorátu Čechy a Morava. Koncert ale pořádala místní Veřejná osvětová služba, čímž byli ochotníci víceméně z obliga. Celá akce proběhla v Divišově divadle, večer připravil a řídil Antonín Balcar a ve sborech účinkovalo mnoho členů souboru D3.

Díky všem těmto zábavným podnikům, ať už inscenacím, silvestrovským zábavám nebo jiným pořadům, mohli obyvatelé Žamberka alespoň na chvíli zapomenout, v jak těžké situaci se společnost nachází.²⁵

3.1.2 Pohádky v dramaturgii válečného období souboru D3

Vedle zábavného repertoáru se soubor D3 začal zabývat také pohádkami pro děti. První pohádku, Kašpárek a princezna se zlatou hvězdou na čele v režii Miloše Berana, sice ochotníci připravili až 30. května 1943, tedy téměř dva roky od vzniku souboru D3, ale od té doby pohádky tvořily pevnou součást dramaturgie. 29. srpna 1943 se konalo další představení s názvem Kašpárek a tři mušketýři, které režírovala dvojice Jiří Sedloň a Miroslav Modráček. Značný úspěch nejspíše motivoval soubor D3 k nastudování další pohádky, tentokrát velmi známého příběhu Tři zlaté vlasy děda Vševěda v režii Zdeňka Chytila. Tato inscenace měla premiéru už necelý měsíc od uvedení Kašpárka a tři mušketýřů, a to 19. září 1943. Poslední pohádkou nastudovanou do konce války byla hra Jak Kašpárek na cestách chytil hastrmana. Režiroval ji Miroslav Modráček a premiéru měla 25. června 1944. Všechny pohádky, které mají společnou hlavní postavu Kašpárka, napsal Antonín Santner. U pohádky Tři zlaté vlasy děda Vševěda však v kronice autor uveden není a je prakticky nemožné ho dohledat, protože stejnojmenných pohádek vzniklo několik od různých autorů a nyní už nelze zjistit, kterou z nich soubor D3 vlastně nastudoval.

Nicméně to, že pohádky byly oblíbené jak u publika, samozřejmě převážně dětského, tak u herců a režisérů, je evidentní. Všechna dětská představení byla téměř

²⁵ V této podkapitole jsem kromě osobních svědectví paní Hany Peškové, paní Hany Chvátilové a paní Vlasty Pírkové čerpal z zdrojů: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk, *Naše zájmy z Orlického kraje*. 15. srpna 1941, s. 7, 19. září 1941, s. 6, 22. srpna 1941, s. 2 a 25. července 1941, s. 3, BRABEC, Jan aj. *Dějiny českého divadla IV*. 1. vyd. Praha : Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1983. s. 540 - 545.

vyprodaná. Pohádky se hrály v Divišově divadle vždy jen jednou, bez repríz a v odpoledních hodinách. Kromě prvního představení, Kašpárka a princezny se zlatou hvězdou na čele, byly do inscenací zařazeny i výstupy baletního souboru, většinou tříčlenného, který vedla a na klavír doprovázela Olga Wovesná. V inscenaci hry Kašpárek a tři mušketýři se o choreografii starala paní Pecháčková. Zásadní význam pohádek v dramaturgii souboru D3 byl v tom, že se v nich uplatnili především začínající herci. Role princezen, králů a vodníků většinou nebyly nijak složité, nováčci se tak mohli otrkat a zvyknout si na divadelní jeviště, aby mohli později bez problémů zapadnout do obsazení těžších kusů. Ale i zkušení herci si v pohádce rádi zahráli. Bylo to pro ně odreagování, užili si přitom spoustu legrace a nemuseli podávat složité psychologicky propracované výkony, aby zaujali publikum. Děti jako diváci jsou navíc velmi vděčné a bezprostřední a troufám si tvrdit, že si herci jejich reakci více než užívali.

Přestože počet obsazených herců nebyl v těchto pohádkách nijak vysoký, Tři zlaté vlasy děda Vševěda se tomuto pravidlu trochu vymkly. Zde herecký ansámbl čítal téměř třicet členů souboru D3, a to jak zkušených, tak nováčků. I baletní soubor byl početnější, než obvykle. A ještě v jednom směru byla tato pohádka zvláštní. Všechna ostatní představení vznikala víceméně v rozmezí několika dnů, protože texty i režijní zpracování byly absolutně nenáročné. Tři zlaté vlasy děda Vševěda však provázely velké potíže, které byly u tak lehkého žánru neobvyklé. Nekázeň herců, kteří zkoušení podcenili, vedla několikrát k přeobsazení rolí. Vinu na tom měla z velké části i slabá autorita režiséra Zdeňka Chytila, který nedokázal herce dostatečně pevně vést. Proto byli k režii přizváni ještě Jaroslav Novotný a Jaroslav Preisler. Poté se začalo zkoušet téměř denně, hlavně v posledním týdnu před premiérou, a to v Lidovém domě, neboť v Divišově divadle nebyl dostatek volných večerů. Datum premiéry tak naštěstí nemusel být měněn, pohádka byla odehrána v původním termínu, a dokonce s velkým úspěchem a absolutně vyprodaným divadlem.²⁶

²⁶ V této podkapitole jsem kromě osobních svědectví paní Hany Peškové, paní Hany Chvátílové a paní Vlasty Pírkové čerpala ze zdrojů: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk, *Naše zájmy z Orlického kraje*. 15. srpna 1941, s. 7, 19. září 1941, s. 6, 22. srpna 1941, s. 2 a 25. července 1941, s. 3.

3.1.3 Klasická díla v dramaturgii válečného období souboru D3

Skutečnost, že zábavný repertoár vévodil dramaturgii souboru D3, nebyla neobvyklá. Vždyť profesionální divadla také hrála převážně komedie. Lidé se ve válečném období chtěli především smát, o čemž svědčí velká obliba například Osvobozeného divadla. Druhou stranou mince byla samozřejmě politická situace, která výběr repertoáru divadel značně omezovala. Žamberští ochotníci se naštěstí nesnažili provokovat uváděním výrazně vlasteneckých a protiválečných her, jejich představení vždy probíhala v poklidu a celkově se chovali tak, aby nedali záminku k sebemenšímu problému. Přesto si neodpustili drobné náznaky národního odporu, jako například uvádění českých klasických autorů, které jim bez větších problémů procházely. I ti měli samozřejmě vedle veseloher, detektivek a pohádek své místo. Vzhledem k náročnosti takových projektů se většinou jednalo o spolupráci souboru D3 a Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. Oba soubory si vzájemně doplňovaly jak herecké, režijní i další pozice, jak bylo zrovna potřeba. V této spolupráci vznikly čtyři inscenace klasických děl (Mraky na nebesích, Otec, Vojnarka a Sedlák svým pánem) a jedné opery (V studni), kterou jsem do této kategorie zařadila kvůli jejímu významu pro oba divadelní soubory i pro obyvatele Žamberka. Kromě toho se souboru D3 povedlo uvést ještě dvě vlastní inscenace (Kytice, Sobí královna), navíc za velmi zajímavých okolností.

Asi nejzajímavější pozadí mělo uvedení Sobí královny Karla Skopala. Premiéra se uskutečnila 24. února 1945, tedy už po totálním zákazu pořádání divadelních představení, které vydali nacisti v létě 1944. Soubor D3 tuto inscenaci dlouho připravoval a premiéra byla několikrát odkládána, ale nakonec se hru podařilo uvést pod oficiálním označením dramatické pásmo pro mládež. Sobí královna se poté hrála ještě 25. února 1945 a oba večery byly vyprodané. Potom už si do konce války pochopitelně nikdo nic inscenovat netroufl. Ale kromě Sobí královny zařadil soubor D3 do svého repertoáru ještě jedno klasické dílo, a to dramaturgii Kytice Karla Jaromíra Erbena. Zde bychom mohli hovořit o určitém riskantním kroku. Uvedení takové klasiky, jako právě Erbenovy Kytice, je oním malým projevem národního odporu, o kterém jsem psala výše. Proto také na přípravy dohlížel tajemník Národního souručenství Petr Konečný, který zároveň společně s režisérem Zdeňkem Chytilým řídil zkoušení po stránce dramatické. Že bude Kytice zařazena do repertoáru, bylo rozhodnuto na schůzi už v říjnu roku 1943. Na premiéru ale nakonec diváci čekali

téměř půl roku. Je těžké odhadnout, jestli tak dlouhá příprava byla jen náhodná, nebo zda se vyskytly potíže s cenzurou. Ke spekulacím nás může přivést zápis ze schůze souboru D3, ze kterého jsou cítit obavy, aby dlouhý proces zkoušení nevyvolal nějaká nepodložená podezření. Na schůzi promluvil mimo jiné i tajemník Národního souručenství Petr Konečný: „Termín bude dodržen a to sice 14. května 1944. Zmínil se i o nekázní mezi účinkujícími. Antonín Šafář připomíná, aby termín byl opravdu dodržen, neboť v režisérském sboru poukazují již na to, že se cvičí od poloviny října minulého roku a přesto ještě nebyla Kytice uvedena. Na čtvrtek je svolána oběžníkem zkouška do Orlovny. Každý účinkující musí oběžník podepsat a přesně se dostavit. Antonín Šafář promluví tam k účinkujícím, aby se chovali tak, jak toho vyžaduje Petr Konečný. Plakáty budou dvoumediánové. Povolení na Kytici došlo bez škrťů.“²⁷ Kytice se tedy nakonec opravdu uskutečnila v původně plánovaném datu a její provedení bylo téměř velkolepé. Hrál v ní asi 65 členů souboru D3, z toho 24 sólistů. Předvedeny byly básně Mateřídouška, Zlatý kolovrat, Záhořovo lože, Vodník, Vrba, Štědrý den, Svatební košile, Dceřina kletba a Lilie. Celý program doprovázel jazzový orchestr A. Břízy. Velmi unikátní byla scénografie, kterou opět vytvořil Zdeněk Chytil. Byla zde poprvé použita jevištní točna, kterou se Divišovo divadlo, jako jedno z mála v té době, mohlo pochlubit. Druhou specialitou bylo promítání diapozitivů, což také nepatřilo k běžné ochotnické praxi. Ukazuje to na vyspělost žamberských ochotníků, kteří se snažili neustále zdokonalovat a inspirovat. Je zde také cítit jasný odkaz na avantgardní postupy například Burianova „Děčka“. O nic podobného se však již znovu nepokusili. Možná to bylo tím, že ačkoliv už soubor těchto kvalit dosáhl, žamberské publikum na to nebylo zcela připraveno.

Velký den nastal pro Žamberk a žamberské ochotníky 4. prosince 1943, kdy byla v Národním divadle v Praze v režii Karla Dostala uvedena světová premiéra hry Mraky na nebesích. Hra Dalibora C. Faltise vypráví o životním díle žamberského rodáka Prokopa Diviše, vynálezce bleskosvodu. Představuje ho jako vnitřně rozpolcenou a rozbouřenou osobnost. Na jedné straně stojí jeho hluboký cit k Bohu, na straně druhé jeho vědecká vášeň. I přesto, že byl venkovským knězem, je často zobrazován jako zahořklý samotář. Jeho láska se omezuje na vědu a bádání a na mladou schovanku Barboru, kterou vychoval a která mu dala první impulz k postavení

²⁷ Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk., s. 66.

bleskosvodu. „Pronikavý duch v očích vzdělavců, čaroděj v očích farníků, proklatec v očích kněží, nakonec v jistém velmi složitém smyslu ztroskotal. Příčinou byla nejen zrada slavných přátel v rozhodném okamžiku, nejen zloba hlupáků a ironická hra náhod, ale patrně i jeho vlastní povaha. Bohužel, o jeho povaze a vůbec o jeho soukromí nebylo lze nikde nic dočíst. Jen sepsaná stížnost farníků na špatného kněze byla mi určitějším vodítkem při tvoření této složité postavy.“²⁸ Hlavní roli Diviše ztvárnil Bedřich Karen a pro roli schovanky Barbory byla pozvána z Uranie Lída Matoušková. Je pochopitelné, že se Spolek divadelních ochotníků v Žamberku a soubor D3 rozhodly o několik měsíců později hru také nastudovat a předvést ji co nejlépe. Stalo se tak ve dnech 22. a 23. dubna 1944 pod režijním vedením Františka Šafáře. Roli Prokopa Diviše ztvárnil sám režisér, sirotka Barboru zahrála Marta Dmejchalová, v dalších rolích se ze souboru D3 objevili například Karel Hübner nebo Antonín Šafář. Inscenace byla hrána v rámci soutěže Dobrovského okrsku ÚMDOČ. Soubor D3 se ve Spolku divadelních ochotníků v Žamberku podílel i na dvou inscenacích her Aloise Jiráska. Tou první z nich byl Otec. Režiroval ho Alfréd Janoušek ze Spolku a ze souboru D3 byli obsazeni Josef Hübner, Antonín Šafář a Vladimír Sedloň. V komparzu se pak objevilo dalších 25 členů souboru D3. Premiéra hry se uskutečnila 17. května 1942. Druhým dílem Aloise Jiráska, které oba soubory společně připravily, byla Vojnarka. Premiéra a repríza se uskutečnily o Vánocích, 25. a 26. prosince 1943. Původně měla být uvedena Zuzana Vojířová, její realizace však zřejmě kvůli interním neshodám v souboru nedopadla. Ve Vojnarce ztvárnila hlavní roli jako host paní Finková z Vysokého Mýta a ze souboru D3 tam významnější role dostali Anna Páchová a Antonín Pácha.

Jediným klasickým zahraničním autorem válečného období, jehož veselohru Sedlák svým pánem oba soubory společně nastudovaly, byl Lope de Vega. S inscenací se žamberští ochotníci umístili na prvním místě Dobrovského okrsku ÚMDOČ v Kyšperku, kde ji hráli ve dnech 24. - 28. května 1942. Režisér Ludvík Michalička si ze souboru D3 vybral ty nejzkušenější herce, a tak v inscenaci účinkovali Marta Dmejchalová, Anna Páchová, Zdeněk Chytil, Antonín Šafář, Josef Hübner a František Pácha.

²⁸ FALTIS, Dalibor C. *Mraky na nebesích*, Praha : Českomoravský Kompas v Praze, 1944, s. 5.

Do této kategorie klasických děl jsem zařadila i jednu operu. V studii Viléma Blodka a Karla Sabiny je sice pouze jednoduchá komická jednoaktovka, ale patří sem hned ze dvou důvodů. Za prvé byly opery v této době velmi oblíbené a často uváděné, proto se z nich často stávala klasika. Navíc její hlavní hodnota spočívá v hudební stránce. Druhý důvod jsem stanovila z hlediska důležitosti a významnosti jak pro ochotníky samotné, tak i pro město a jeho obyvatele. Její uvedení totiž způsobilo ve městě mnohem větší rozruch než jiná běžná představení. Na tak malém městě, jako byl Žamberk, byly tyto akce vnímány mnohem intenzivněji a mnohem déle zůstávají v paměti. Není proto divu, že první, na co si bývalá členka souboru D3, dnes již pamětnice, vzpomněla, byla právě tato opera. Paní Vlasta Pírková vzpomíná: „To byl jedinečný případ, že si někdo na vesnici dovolil nastudovat operu. To byla tenkrát veliká sláva. A navíc to bylo v dobách, kdy se toho moc dělat nemohlo. A to, že dirigent z Národního divadla, Jan Hus Tichý, přijel vést orchestr do Žamberka, to byla taky velká událost.“²⁹ Premiéra V studii se uskutečnila 9. října 1943, reprízy pak 10. října 1943 odpoledne a večer. Operu režíroval Antonín Balcar, rozšířený žamberský orchestr dirigoval Jan Hus Tichý. V sólových partech vystoupili významní hosté: paní Mrázková, členka opery Studio v Praze, pan Šoun, člen opery Národního divadla v Praze a paní Tobiášková, členka opery Studio v Praze. Členové souboru D3 se uplatnili v pěveckém sboru, který rovněž řídil Jan Hus Tichý. Opera byla zahájena krátkou řečí o Vilému Blodkovi, který přednesl Otakar Šourek, a několika Blodkovými písněmi, které zazpívali František Podhrázký a František Šašek, doprovázeni na klavír Janem Husem Tichým. Pro žamberské publikum byla tato událost neopakovatelným a nezapomenutelným zážitkem a divadlo při dalších dvou reprízách pokaždé vyprodáno.³⁰

²⁹ Osobní svědectví Vlasty Pírkové, rozené Mazurové.

³⁰ V této podkapitole jsem kromě osobních svědectví paní Hany Peškové, paní Hany Chvátilové a paní Vlasty Pírkové čerpala ze zdrojů: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk, *Naše zájmy z Orlického kraje*. 15. srpna 1941, s. 7, 19. září 1941, s. 6, 22. srpna 1941, s. 2 a 25. července 1941, s. 3,

FALTIS, Dalibor C. *Mraky na nebesích*, Praha : Českomoravský Kompas v Praze, 1944, s. 5.

3.2 Poválečné období

Datujeme ho od uvedení první premiéry po válce, tedy 15. června 1945 až do sloučení souboru D3 se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku v období duben - říjen 1948. I v době, kdy byla činnost spolku zastavena, scházeli se tajně členové vedení obou souborů a připravovali program na poválečnou dobu. V něm měla v dramaturgii hlavní slovo klasická díla velkých autorů. Ochotníci měli teď v podstatě volné ruce a bohatě si vynahrazovali dobu cenzury.

3.2.1 Zábavný repertoár v dramaturgii poválečného období souboru D3

Samozřejmě i hry nižší kategorie měly v repertoáru své místo, hlavně proto, že příprava těch náročnějších inscenací zabrala hodně času a soubor potřeboval tyto časové intervaly něčím vyplnit. Množily se také případy pořádání společenských akcí určených k volné zábavě převážně mladých lidí, jako například Taneční večer 13. července 1946 v sále Sokolovny, kde hrál taneční orchestr pana Jindry z Kunvaldu, nebo pásmo Karla Grófa Od Bílé hory po 28. říjen 1947 k příležitosti oslav vyhlášení samostatného Československa. 18. února 1947 uspořádal soubor D3 a Spolek divadelních ochotníků v Žamberku Masopustní merendu v sále sokolovny, kde hrál k tanci i k poslechu dechový a jazzový orchestr pana Jindry. Zahájena byla průvodem od Divišova divadla k sokolovně se zastávkou na náměstí, kde Antonín Šafář pronesl projev, v němž vysvětlil význam tohoto svátku. Merenda způsobila ve městě velký rozruch, zúčastnilo se jí asi 500 lidí a v průvodu se objevilo asi 200 masek. Soubor D3 neustal ani v pořádání silvestrovských zábav. V roce 1945 byl tento pořad dokonce tematicky sjednocen pod název Cesta kolem světa a jednotlivé výstupy byly rozděleny do částí pojmenovaných podle různých částí světa, jako například Amerika, Hawai nebo Čína. V roce 1946 si soubor D3 dokonce dovolil prodchnout silvestrovský večer s názvem Atomová puma politickou satirou. Narážky byly zjevné už v názvech jednotlivých částí večera, jako například Cestička k Berlínu nebo Vůdcův hlavní stan. Oproti očekávání však s tímto nápadem u diváků uspěli málo, názory publika byly velmi odlišné. Ale jinak byly silvestrovské večery stále velmi oblíbené a hojně navštěvované.

Kromě těchto zábavných podniků se snažil soubor D3 bavit publikum i ve svých inscenacích zábavného charakteru, i když už jich nebyl takový počet jako za války.

Komedie v tomto období nastudoval soubor D3 jen tři (Ženichové, Půlnoční vlak a Osmnáctiletí). Dále připravil dvě detektivní hry (Hlava ve smyčce a Bylo jich deset...), jedno drama (Přátelství) a jednu autorskou revui (Lod' rytmu).

Veršovaná komedie Simeona Karla Macháčka Ženichové měla premiéru půl roku od obnovení činnosti souboru D3. Hrála se o vánočních svátcích 25. a 26. prosince 1945 pod režijním vedením Miroslava Modráčka. Osvětlovač si musel tentokrát vystačit s nouzovým osvětlením, protože stará světla byla zničena a nový světelný park ještě nebyl postaven. I tak měla hra slušný úspěch. Detektivní komedii Půlnoční vlak Arnolda Ridleye zvládli členové souboru D3 nacvičit i přes velmi malý počet zkoušek a nepravidelnou docházku v původně plánovaném termínu, a to 17. března 1946. Inscenaci režíroval Jan Neugebauer a repríza proběhla hned druhý den, tentokrát pro místní vojenskou posádku. Na zakončení Divadelního týdne, který v Žamberku probíhal ve dnech 13. - 21. července, měla poslední den premiéru inscenace francouzské veselohry Rogera Ferdinanda Osmnáctiletí. Režie se ujal Antonín Šafář, který se snažil o co největší propracovanost a pečlivost při nacvičování. To se mu také vyplatilo, protože představení sklidilo velký úspěch.

O jedné z detektivních her, kterou soubor D3 připravil pod vedením režiséra Antonína Šafáře, přinesl zprávu týdeník Budujeme: „V neděli 6. dubna se hráli ochotníci D3 v Divišově divadle hru Johna Bradleye: Hlava ve smyčce. Hra byla by docela obyčejnou detektivkou, kdyby v ní nebylo zajímavé vnitřní problematiky. Dobrou souhrou a spádem hry udrželi herci snadno pozornost posluchačů. Zvlášť dobrá byla hra M. Modráčka, Peška a pí Neugebauerové. Pěkná výprava odpovídala dobře hře.“³¹ Hlava ve smyčce se hrála ještě znovu 19. května na zájezdě v Kyšperku. Inscenaci přepracovaného detektivního románu Deset malých černoušků Agathy Christie, která měla název Bylo jich deset..., režíroval Karel Gróf. Představení se odehrála ve dnech 28. a 29. března 1948 a byla to poslední hra před sloučením obou spolků.

K uctění památky Antonína Šafáře sehrál soubor D3 drama Františka Kožíka Přátelství. Premiéra se uskutečnila 27. září 1947 pod režijním vedením Karla Grófa. „D3 se po delší přestávce znovu objevilo na jevišti. Doufáme, že v podzimní a zimní sezóně je uvidíme častěji.“³²

³¹ V neděli 6. dubna... *Budujeme*, 17. dubna 1947, příloha *Budujeme Žambersko*.

³² Přátelství v Divišově divadle. *Budujeme*, 2. října 1947, příloha *Budujeme Žambersko*.

V roce 1946 se u Zdeňka Chytila projevil autorské ambice a napsal vlastní revui *Lod' rytmu*, kterou si pochopitelně i sám režíroval. Hrál se ve dnech 21. a 22. září 1946 za doprovodu orchestru, který řídil pan Bárnet, a baletního souboru pod vedením paní Ježkové. O ohlasech u publika v kronice není žádný záznam, ale později se už nikdo ze souboru D3 o nic podobného nepokusil.³³

3.2.2 Pohádky v dramaturgii poválečného období souboru D3

Pohádky se v dramaturgii souboru D3 objevily v poválečném období pouze dvě. Tu první, *Kašpárek a Bystrozraký, Široký s ním, Dlouhý taky* již několikrát uváděného autora Antonína Santnera, režíroval Vladimír Pešek. Pohádka měla jeden zásadní význam. Posloužila nejen k zavedení několika nových herců, jako například Hany Petrové nebo Evy Trávníčkové, ale především také Vladimíra Peška coby režiséra. Hrál se dvakrát ve dnech 2. a 3. února 1946 v Divišově divadle. Druhá pohádka, kterou soubor D3 samostatně po válce uvedl, již nebyla příliš hojně navštívena. Do velké míry to bylo ale zapříčiněno velmi horkým počasím, které mnoho rodičů s dětmi odradilo. Představení se jmenovalo *Kašpárek se žení* a proběhlo 20. července 1946 v režii Miloše Berana. Autor pohádky není v kronice souboru D3 zapsán a bohužel se mi ho nepodařilo dohledat. Se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku spolupracovali herci souboru D3 Vladimír Pešek a Eva Trávníčková na pohádce *Stříbrná studánka* dvojice autorů Františka Weniga a Josefa Kožíška, která se hrála ve dnech 13. a 14. dubna 1946.³⁴

3.2.3 Klasická díla v dramaturgii poválečného období souboru D3

Když po skončení války odpadly starosti s cenzurou, začali si ochotníci vynahrazovat období zákazů a nařízení. V jejich dramaturgii tak převažovali čeští klasikové a jejich hry s národní tematikou, avantgardní styl nebo zahraniční klasika.

³³ V této podkapitole jsem kromě osobních svědectví paní Hany Peškové, paní Hany Chvátílové a paní Vlasty Pírkové čerpala ze zdrojů: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk, *Budujeme*. 13. února 1947, 14. srpna 1947, 17. dubna 1947, 18. prosince 1947, 19. prosince 1946, 2. října 1947, 4. září 1947, 6. března 1947, 6. února 1947, 7. srpna 1947 a 9. ledna 1948.

³⁴ V této podkapitole jsem čerpala ze stejných zdrojů, jako u předchozí.

Svou činnost po válce zahájil soubor D3 kooperací na inscenaci *Lucerny* Aloise Jiráska, kterou uvedl Spolek divadelních ochotníků v Žamberku ve dnech 15. a 16. června 1945. Režirovala ji dvojice Ludvík Michalička - Alfréd Janoušek.

O jisté euforii z nové svobody svědčí i to, že do repertoáru byly zařazeny dvě hry Karla Čapka. Poprvé to bylo drama *R. U. R.* v režii Jana Neugebauera. Premiéra se uskutečnila 15. září 1945 v Divišově divadle, hned druhý den byla hra tamtéž reprízována a ve dnech 6. a 7. října 1945 s ní žamberští ochotníci hostovali v Národním domě v Rychnově nad Kněžnou, kam byli pozváni rychnovským ochotnickým spolkem Tyl. To, jak pronikavý úspěch tato jejich představení měla, dokazuje novinový výstřižek vlepený do kroniky souboru D3, jehož původ se mi bohužel nepodařilo zjistit. Recenzent v něm velmi chválí herecké výkony, celkovou vyspělost a úroveň souboru a řešení scénografie. Druhým dílem Karla Čapka, které oba žamberské soubory připravily, byl *Loupežník* v režii Ludvíka Michaličky, který byl uveden na dalším ročníku soutěže Dobrovského okrsku ÚMDOČ. Premiéra 14. prosince 1946 však byla přerušena výpadkem elektrického proudu: „Večer předčasně ukončila porucha ve světelné síti. Obecenstvo se muselo rozejít, ač nerado, aniž poznalo konce hry. Také soutěžní porota musela se spokojit s prvním a druhým jednáním k posouzení. Aby obecenstvo o nic nepřišlo, zahráli ochotníci v neděli před večerem (před večerním opakováním hry) třetí jednání.“³⁵ Paní Vlasta Pírková vzpomíná: „V *Loupežníkovi* jsem hrála roli Cikánky. Ale obsadili mě až později, vystřídala jsem jednu starší herečku, která na tu roli nestačila. Bylo tam moc textu a ona se to nebyla schopná naučit a odříkat. Já jsem to dokázala, tak mi tu roli nakonec dali.“³⁶ Tento její výkon byl velmi chválen i ve výše citovaném novinovém článku. V soutěži nakonec ochotníci získali 75,43 bodů, a tedy třetí místo, hned za spolky z Týniště nad Orlicí a Rychnova nad Kněžnou. V jednom z článků týdeníku *Budujeme* je však toto hodnocení zpochybňováno a kritizováno: „Premiéru *Loupežníka*, která musela být pro poruchu na elektrické síti v celé severovýchodní oblasti přerušena a jejíž třetí jednání se dohrávalo až následujícího dne, bodovala jury okrsku (pp. Sedláček, Srdečný a Vích) pouze do přerušení představení, takže celé třetí dějství a tím i šest osob hrajících až v tomto aktu z klasifikace vypadlo. Rovněž postava Prologa nebyla bodována! A tak shodou okolností, ponecháme-li stranou ještě

³⁵ *Loupežník* v Žamberku. *Budujeme*, 19. prosince 1946, příloha *Budujeme Žambersko*.

³⁶ Osobní svědectví paní Vlasty Pírkové, rozené Mazurové.

okolnost, že dle soutěžícího řádu má být hodnoceno celé provedení představení (tj. dokončené), byl ochotnický spolek citelně poškozen a konečná klasifikace značně zkreslena. Spolek divadelních ochotníků v Žamberku však rozhodnutí jury respektuje a je přesvědčen, že příště při řádnějším soutěžení bude ještě úspěšnější.³⁷ Tento pochvalný novinový článek byl impulzem pro další činnost obou spolků, a proto se už 20. září 1945 konala premiéra hry Voskovce a Wericha *Kat a blázen*, která vznikla spoluprací mezi Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku a souborem D3. Režiroval ji Zdeněk Chytil a obsazeno bylo několik herců souboru D3.

V repertoáru se objevilo i několik her, kterými se ochotníci snažili přímo vyjádřit své vlastenectví. Mezi těmito inscenacemi rozhodně nemohla chybět národní dramatická báchorka Josefa Kajetána Tyla *Strakonický dudák*, na které opět oba soubory spolupracovaly. Režie se ujal Josef Charfreitag, taneční vložky řídila paní Pecháčková a hudbu obstaral orchestr pana Břízy. Poprvé se tato inscenace hrála 27. října 1945 v Divišově divadle pro českou vojenskou posádku a další reprízy pak byly 27. a 28. října 1945 pro studenty. Samostatným vlasteneckým počinem souboru D3 byla hra Václava Záruby *Slavnost mládí (České Majáles)*, kterou spolek připravil u příležitosti výročí 60 let trvání Ústřední matice divadelního ochotnictva českého. Inscenaci režiroval Karel Gróf, účinkovala zde osmičlenná kapela pana Břízy a kromě asi 21 konkrétních rolí se dalších padesát herců souboru D3 uplatnilo v komparzu. Hrál se ve dnech 30. května 1946 a 1. a 2. června 1946.

Na pomezí mezi hrami avantgardního zaměření a hrami vybíranými z vlasteneckého hlediska se pohybuje inscenace dramatu *Rukopis času*, která měla premiéru 8. května 1946 a na níž opět spolupracovaly oba spolky. Hru dramatika, diplomata a publicisty Zdeňka Němečka, napsanou ve stylu, který bychom mohli nazvat dekorativním symbolismem, režiroval M. Mareš. Němeček v ní dává postavám funkci symbolů, a to hlavně mravních a životních postojů. Jednotliví hrdinové se tak stávají představiteli konkrétních společenských skupin a vrstev. Tuto inscenaci můžeme také považovat za oslavu národní svobody, kterou jsme pozorovali například u *Strakonického dudáka*, *Loupežníka* nebo *R. U. R.*, protože Zdeněk Němeček se za války angažoval v odbojové skupině *Parsifal* a následně byl do konce války vězněn na Pankráci. Uvedení této jeho hry můžeme tedy brát jako výraz uznání žamberských ochotníků,

³⁷ Ze spolku divadelních ochotníků v Žamberku. *Budujeme*, 6. února 1947, příloha *Budujeme Žambersko*.

přestože to nikde není výslovně napsáno. Hra byla nacvičena pečlivě, jedinou vadou byly dvě špatně obsazené role, protože dvě stejně staré přítelkyně vypadaly v žamberském podání jako vnučka s babičkou. Tím jsem se dostala k hrám avantgardního ražení, které se v dramaturgii souborů objevily dvě. Tou druhou z nich bylo impresionistické drama Fráni Šrámka *Léto*. Třetinu hereckého ansámblu tvořili herci souboru D3, například Antonín Šafář, Vlasta Mazurová nebo Vladimír Pešek, zbytek herci Spolku divadelních ochotníků v Žamberku. Inscenaci režíroval Jaroslav Blažek a hrálo se ve dnech 8. a 9. března 1947. *Léto* nepřipravovali ochotníci náhodně, ale naopak tematicky u příležitosti 70. výročí narození Fráni Šrámka.

Ochotníci se nevyhýbali ani zahraničním autorům. V rámci soutěže Dobrovského okrsku ÚMDOČ nastudoval Spolek divadelních ochotníků v Žamberku ve spolupráci s herci souboru D3 veršované drama polského dramatika Lucjana Rydela *Navždy*, a to pod režijním vedením Ludvíka Michaličky. Ochotníci na soutěži, kde hráli ve dnech 19. a 20. ledna 1946, získali první místo a také možnost si zahrát 24. března 1946 v Městském Klicperově divadle v Hradci Králové na Krajské ochotnické soutěži. Tam jim porota udělila třetí místo, diváci byli nadšeni a herci tak mohli být spokojeni. Druhým zahraničním autorem, od kterého soubor D3 samostatně uvedl hru *Sluha dvou pánů*, byl Carlo Goldoni. Premiéra a repríza proběhly ve dnech 13. a 14. prosince 1947 a inscenaci režíroval Karel Gróf. Paní Hana Pešková vzpomíná: „Můj manžel, Vladimír Pešek, hrál hlavní roli Truffaldina. Byla to jedna z jeho největších a nejlepších rolí. Měl veliký úspěch, stejně jako celá inscenace. Při zkouškách a také výrobě kostýmů jsme se tehdy hodně pobavili. Divadlo bylo tenkrát úplně vyprodané a na představení se sjížděli lidé z širokého okolí. Ještě dlouho se pak o tom mezi lidmi mluvilo.“³⁸³⁹

³⁸ Osobní svědectví paní Hany Peškové, rozené Petrové.

³⁹ V této podkapitole jsem kromě osobních svědectví paní Hany Peškové, paní Hany Chvátílové a paní Vlasty Pírkové čerpala ze zdrojů: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. *Budujeme*. 13. února 1947, 14. srpna 1947, 17. dubna 1947, 18. prosince 1947, 19. prosince 1946, 2. října 1947, 4. září 1947, 6. března 1947, 6. února 1947, 7. srpna 1947 a 9. ledna 1948.

4. OCHOTNICKÉ DIVADLO V ŽAMBERKU

Divadlo se v Žamberku začalo rozvíjet už na konci 18. století. Tehdejší hraběnka z Bubnů a Litic, tedy rodu, který měl v té době i v držení i Žamberk, dala zřídit za 3000 zlatých divadlo, a to v hudebním sále žamberského zámku. Za spoluúčasti městských ochotníků zde hráli také někteří členové hraběcí rodiny. Oblíbené v té době byly zejména zpěvohry, proto se velmi často hrála například Mozartova Kouzelná flétna. Nicméně oblíbené byly i truchlohry a další žánry. Další divadelní sál se nacházel v Panském domě a v obou se hrálo česky. Část výtěžku z představení navíc putovala na pomoc místním chudým. Hrabě Windischgrätz, který do Žamberka přišel v roce 1809, opravil zámek a dal jeviště z hudebního sálu odstranit, aby mohl sál sloužit jiným účelům. Na prosby měšťanů však nakonec daroval zámecké divadlo i se vším vybavením městským ochotníkům. Po velkém požáru v roce 1810, který zpustošil velkou část města, byla ochotnická činnost zastavena. Vybavení sice neshořelo, protože ochotníci byli tehdy na výjezdě ve Slatině, nicméně neměli prostory, kde by mohli hrát. Když bylo město částečně opraveno, zřídili si v roce 1812 menší sál v hostinci pana Režného, č. p. 90⁴⁰. Od roku 1816 do roku 1835 hráli ochotníci v Modré hvězdě, poté se divadlo přestěhovalo do hostince U slunce⁴¹, kde vydrželo do roku 1839. Pak se znovu stěhovalo na pouhý rok zpět do Modré hvězdy a v roce 1840 se ochotníci usídlili v Panském domě, kde zůstali až do roku 1868.

„Ochotníci hráli převážně více česky než německy. Velmi oblíbená byla hra Lidožroutská, opakoval se Loketský zvon, Pěnkav a Čížek, Marie, matka pluku, Čech a Němec, Loupežníci na Chlumu, Doktora Fausta domácí čepička, Manžel bez ženy, Stehlík strnadem. Hry zaručovaly dobrou návštěvnost a výtěžek, jehož polovina se odevzdávala až do roku 1862 na dobročinné účely. Po tomto roce připadla jen třetina pro chudé nebo na městskou nemocnici a celý výnos z jednoho představení v roce ve prospěch divadla.“⁴²

⁴⁰ Dům č. p. 90 se nachází v rohu Masarykova náměstí. V nedávné minulosti se tam sídlila například restaurace Baccara.

⁴¹ Dnes dům č. p. 87 na Masarykově náměstí. Sídlí v něm obchodní centrum.

⁴² FALTUSOVÁ, Marta (ed.). Z historie ochotnického divadla v Žamberku do roku 1868. In *Almanach spolku divadelních ochotníků Diviš: 80 let postavení Divišova divadla*, 1. vyd. Žamberk : Spolek divadelních ochotníků Diviš, 2006. s. 4.

Do Žamberka tehdy přijížděly kočovné divadelní společnosti jak české, tak německé a hrálo se pochopitelně oběma jazyky. Společnosti ve městě často zůstávaly na několik měsíců. V letech 1844 - 1847 se jim zde velmi dobře dařilo. V té době přijela i německá společnost paní Kochanské. Ta se sem kvůli úspěchu vrátila ještě v roce 1850, ale díky politické situaci se jim tentokrát vedlo velmi špatně. Žamberští ochotníci proto hráli v jejich prospěch. V roce 1860 velmi pomohli kočovné společnosti pana Steina, které se v Žamberku také nevedlo. I přesto, že jí žamberští ochotníci zdarma zapůjčili dekorace, zadlužila se Steinova společnost tak, že nejenže nebyla schopná zaplatit pronájem sálu, ale nemohla ze Žamberka ani odjet. A tak se ochotníci znovu slitovali a sehráli hru „Čech a Němec“. Výtěžek ze vstupného předali Steinovi, který z nich zaplatil nájem i další cestu. Tento záslužný čin ale přinesl ochotníkům jen starosti a finanční újmu, a proto se rozhodli, že své divadlo a vybavení už žádným kočovníkům půjčovat nebudou. Výjimku udělali v případě české kočovné společnosti Vojtěšky Prokopové, kterou vedl Alois Merhaut, a půjčili jim bezplatně divadlo. Věděli dobře, co dělají, společnost během necelého roku 1864 odehrála v Žamberku na 35 představení. Pro žamberské ochotníky to byl velký přínos a inspirace a snažili se od kočovníků co možná nejvíce přiučit.

V roce 1868 vznikl oficiálně Spolek divadelních ochotníků v Žamberku. Souhlas se stanovami spolku od pražského místopředsedství získali 14. září 1868. Spolek tak získal i vlastní razítko. 10. listopadu se konala valná hromada, na které byl Jan František Mazura zvolen předsedou spolku. Ředitelem se stal František Albert, otec MUDr. Eduarda Alberta, jednatelem a pokladníkem byl zvolen Woldemar Mazura, režisérem Romuald Mazura, pomocníky režiséra Josef Durchánek a Čeněk Krahulec, kontrolorem Eduard Tázler a správcem Karel Mazač. Na této valné hromadě byl také přijat návrh na postavení budovy divadla a schválen název Divišovo divadlo podle významného žamberského rodáka Prokopa Diviše. Divadlo bylo po strastiplné cestě nakonec slavnostně otevřeno 5. prosince 1926 Tylovou Fidlovačkou. Do chvíle ustanovení Spolku divadelních ochotníků v Žamberku bylo od konce 18. století odehráno přibližně 300 představení včetně repríz jednotlivých inscenací.

Oficiální ustanovení spolku vneslo do divadelní činnosti svěží vítr. Stále se hrálo na malém jevišti v Modré hvězdě. „Od roku 1898 do srpna 1906 bylo hráno celkem 32 představení (29 představení ve prospěch Spolku a 3 představení dobročinně). J. Mazura žádá o obstarání dvou pamětních knih (jedna do roku 1906 a druhá od tohoto

roku). Od podzimu 1906 do podzimu roku 1907 bylo inscenováno celkem 13 divadelních her, z nichž byly jen čtyři hry původní české, ostatní přeložené. Byl vznesen požadavek, aby poměr her českých a přeložených byl vyrovnaný. Celkový repertoár tohoto období tvořilo šest dramát a zbytek činily veselohry. Režie se ujal F. Krčmář v jedenácti hrách. Ve třinácti hrách hrálo celkem čtyřicet herců.⁴³ Do roku 1909 pak odehráli samostatně ještě asi osm představení a na několika dalších se spolupodíleli. Nicméně ve spolku začínala být poněkud dusná atmosféra. Starší herci nechtěli hrát a museli být proto obsazováni slabí a nezkušení. Herci byli neochotní k práci, mezi ženami i muži vládla silná nevraživost. Chyběly vůdčí osobnosti a pevné vedení. Situaci umocňoval fakt, že v té době byly se stavbou divadla velké problémy a nikdo nevěděl, zda bude divadlo vůbec postaveno. Spolek ovládala beznaděj a chyběla chuť k činnosti. V roce 1910 byly provedeny jen tři inscenace, v roce 1911 šest, z toho čtyři české. Spolek se v tom roce ale rozšířil o 29 nových členů. Nová krev sice vnesla do situace určitou naději, ale repertoár musel být volen opatrně a s rozmyslem, těžší kusy se odkládaly na neurčito a volila se spíše jednodušší látka, aby to nově příchozí, nezkušení herci zvládli. Do roku 1912 bylo ve spolku 44 členů a odehrálo se zhruba sedm představení. Tak to šlo dál až do roku 1916, kdy bylo 18 mužů do věku padesáti let zrekrutováno a počet herců byl citelně oslaben. Naštěstí v té době provedli režiséři Skaunic a Michalička nábor mladých lidí. Spolek se sice rozrostl, ale přesto v letech 1917 a 1918 dehráli ochotníci pouze tři představení. Důvod byl stále stejný - nedostatek herců. Navíc přenechávali sál pro filmové promítání a taneční zábavy. V roce 1919 se situace obrátila a ve spolku byl najednou téměř dvojnásobek členů, asi 65. Bylo provedeno devět představení a spolek si konečně ustanovil pevná finanční pravidla, kdy z představení pro cizí účely půjde do pokladny spolku 25% z celkového výtěžku. Navíc se snažili hrát pouze umělecky hodnotné hry, což ale bylo narušováno nezvládnutím hereckých rolí a neprofesionalitou herců. V tomto roce také zemřel Romuald Mazura, což předznamenalo nástup nové generace.

Po dostavění Divišova divadla a jeho slavnostním otevření v roce 1926 rozkvětu ochotnického divadla v Žamberku už nic nebránilo. V divadle se odehrály desítky premiér a stovky repríz. Nejvíce repríz měly přitom inscenace her *Fidlovačka* a *Lucerna*. Spolek se pravidelně účastnil soutěže Dobrovského okrsku ÚMDOČ a

⁴³ KYTNAROVÁ, Kateřina. *Historie ochotnického divadla v Žamberku*. Diplomová práce, Pedagogická fakulta ZČU Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2006

soutěže o Bednářův pohár a většinou zaujímal přední umístění. S ochotníky spolupracovali i velmi slavní umělci, jako např. Jan Pivec, Karel Höger nebo Jaroslav Marvan. V roce 1930 měl spolek 200 členů. V letech 1927 až 1930 bylo odehráno 48 představení a byly pořádány také silvestrovské večery. Od roku 1930 do roku 1933 ochotníci sehráli 53 inscenací. Zároveň provozovali vlastní biograf.

V té době se spolek dostal do finanční krize, bylo nutno zaplatit dluhy vzniklé stavbou Divišova divadla a v pokladně se peněz nedostávalo. Řešení bylo mnoho, ať už zvýšení počtu ručitelů nebo zařazení operet do repertoáru za účelem přilákání většího množství publika. V roce 1939 měl spolek 149 členů a jeho hlavním finančním zdrojem byl biograf. Ochotníci dosáhli navýšení licence 1:1 oproti biografu místního sokolského spolku a mohli tak promítat častěji.

V roce 1940 začaly na spolek doléhat společenské a politické problémy. „Dále je SDO městským úřadem upozorněn ve věci odstranění památek zvyrazňujících příslušnost k velkým mužům českého národa (busta T. G. M. v divadle). Reklamy v biografu musí být dvojjazyčné.“⁴⁴

Rozpočet se zlepšoval také zahájením činnosti nového souboru D3, který vznikl v roce 1941. Tyto dva spolky se prolínaly hlavně hereckým obsazením. Celková situace ochotnického divadla co do financí a počtu členů se až do roku 1945 rapidně zlepšila. Za války sloužilo divadlo hlavně k promítání kina, díky čemuž byl téměř uhrazen finanční závazek, vyjma hypotéky.

Rok 1948 přinesl mnohé změny. D3 se sloučil se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku. V divadle byla postavena místnost na divadelní kostýmy a bufet. Divadelní aktivita byla v tomto roce slabá, hlavně z důvodu opravy divadla. Navíc po únorovém puči 1948 začala být činnost Spolku přísně kontrolována a ostrá politická situace práci čím dál víc ztěžovala. V roce 1961 přešla budova divadla pod Závodní klub ROH a její správa byla svěřena k. p. Elitex. V období 1975 - 1977 došlo z iniciativy k. p. Elitex k renovaci divadelní budovy jako víceúčelového zařízení. Celá rekonstrukce stála téměř 2 500 000 Kčs. Spolek divadelních ochotníků v Žamberku byl i v dalších letech velmi aktivní, několik let pořádal soutěžní přehlídku Divadelní máj, přečkal změnu režimu v roce 1989 a krátce nato přešel pod patronát Fidika,⁴⁵ pod kterým je dodnes.

⁴⁴ Doprovodná dokumentace k Divišovu divadlu 4 - Zápisy schůzí 1930 - 1943.

⁴⁵ Fidiko je kulturní podnik města Žamberka.

„Spolek divadelních ochotníků Diviš má dnes 60 členů, z toho 30 - 40 činných, protože počet herců je závislý na tom, co se právě hraje. Vede kartotéku členů, příspěvek činí 50 Kč na osobu. Spolek se každoročně schází v září na valné hromadě, kde hodnotí svou činnost.“⁴⁶

⁴⁶ FALTUSOVÁ, Marta (ed.). Od padesátých let po naši současnost. In *Almanach spolku divadelních ochotníků Diviš: 80 let postavení Divišova divadla*, 1. vyd. Žamberk : Spolek divadelních ochotníků Diviš, 2006. s. 17.

ZÁVĚR

Druhá světová válka zasáhla ochotnický divadelní svět velmi rozporuplně. Na jedné straně spolky trpěly přísnými pravidly cenzury, musely pracovat velmi obezřetně a být stále ve stěhu. Na druhé straně většina z nich během války zaplatila své dluhy a celkově si vylepšila finanční stránku, a to včetně profesionálních divadel. Soubor D3 nebyl výjimkou. Od ostatních spolků se nelišil ani v dramaturgii. Spadal i do trendu oddělování samostatných celků od stabilizovaných ochotnických souborů, hlavně kvůli generačním rozporům. Od Spolku divadelních ochotníků v Žamberku se oddělil, aby si mohl dělat divadlo po svém, ve vlastní režii a vlastním kolektivu. Určitá nevraživost tam kvůli tomu sice panovala, hlavně když starší ochotníci chtěli do činnosti souboru D3 zasahovat, ale jinak oba spolky žily v symbióze.

Já spatřuji největší zvláštnost souboru D3 v četnosti a pestrosti jeho činnosti. Procedura povolování ochotnických představení byla v té době extrémně složitá a v polovině roku 1943 se tato pravidla ještě vyostřila. Mnoho ochotnických spolků svou činnost raději vzdalo, než aby neustále čelilo požadavkům cenzury, neustálému úřednímu přezkušování divadelní způsobilosti a žádostem, které se posílaly na Ministerstvo lidové osvěty. Soubor D3 ale fungoval stále, a dokonce hrál čím dál intenzivněji. Nedotkly se ho ani individuální perzekuční zásahy, hrál zábavné hry i českou klasiku, pořádal silvestrovské pořady a neustále zkoušel nové inscenace. Pracoval velmi intenzivně i ve spolupráci se Spolkem divadelních ochotníků v Žamberku až do zákazu veškerých divadelních představení v roce 1944, a dokonce i poté uvedl přes zákaz inscenaci *Sobí královny*. Tak velká četnost premiér byla na malých městech ojedinělá, tím spíš, že v Žamberku navíc fungovaly divadelní spolky dva.

Cílem mé bakalářské práce bylo shrnout a popsat existenci souboru D3 v Žamberku, která trvala sice jen krátkých sedm let, ale i přesto byla velmi zajímavá. Bohužel jsem při shromažďování informací narazila na velmi malé množství dochovaných historických pramenů, a to hlavně v oblasti dobových periodik. Objevila jsem pouze několik čísel regionálních novin *Naše zájmy z Orlického kraje* a *Budujeme*, kde je navíc článků o souboru D3 velmi málo a vesměs to jsou jen krátké zmínky. Hlavním pramenem pro mě tedy byla *Kronika Dorostu Divišova divadla*, která se nachází v archivu Spolku divadelních ochotníků v Žamberku a je uložena v Městském muzeu

v Žamberku. Informace získané z kroniky jsem doplnila a objasnila díky osobním svědectvím paní Vlasty Pírkové, paní Hany Peškové a paní Hany Chvátilové. O dalších materiálech se zmiňuji v Úvodu.

Hlavním přínosem mé bakalářské práce je komplexní shrnutí historie souboru D3, která prozatím ještě nebyla zpracována. Význam má jak pro ochotnické divadlo v Žamberku, tak i pro město samotné, protože popisuje jednu část jeho historie.

V neposlední řadě si při jejím čtení připomenou svá divadelní léta žamberští pamětníci.

ANOTACE

Autor: Zuzana Mimrová

Katedra a fakulta: Katedra divadelních, filmových a mediálních studií, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Název práce: Historie souboru Dorost Divišova divadla D3 v Žamberku

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Štefanides

Anotace: Cílem práce je popsat historii souboru Dorost Divišova divadla D3 a charakterizovat jeho dramaturgii a činnost, na základě dostupných historických pramenů. Důraz je kladen na období druhé světové války. Přílohy obsahují seznam členstva, profily významných osobností města Žamberka a souboru Dorost Divišova divadla D3 a obrazovou dokumentaci.

ANNOTATION

Author: Zuzana Mimrová

Department and Faculty: Department of Theatre, Film and Media Studies, Philosophical Faculty, Palacký University Olomouc

Name of the work: History of Ensemble Young Generation of Diviš's Theatre D3 in Žamberk

Head of the work: doc. PhDr. Jiří Štefanides

Annotation: The aim of the work is to describe a history of the ensemble Young Generation of Diviš's Theatre D3 and to characterize its dramaturgy and activities based on available historical sources. The author focuses especially on World War II. The appendix contents a list of membership, profiles of important citizens of the town Žamberk and of the ensemble Young Generation of Diviš's Theatre D3 and supplemental illustrations.

PŘÍLOHA Č. 1

Osobnosti Dorostu Divišova divadla D3

JUC. Antonín Šafář

Dorost Divišova divadla D3 by nikdy nevznikl bez tohoto muže, studenta práv, který v devatenácti letech soubor založil. Dlouhé roky byl jeho předsedou, později místopředsedou, později dramaturgem. Až do července roku 1945 se staral o kroniku souboru D3. Kromě zápisů ze schůzí od Miloše Berana jsou veškeré ostatní zápisy od počátku až do roku 1945 psány jeho rukou. Za svůj krátký život ztvárnil více než 25 rolí, a to jak v souboru D3, tak ve Spolku divadelních ochotníků v Žamberku, z nichž za zmínku stojí například vodník Ivan z Lucerny Aloise Jiráska. V souboru D3 také režíroval asi sedm inscenací, například hru Rogera-Ferdinanda Osmnáctiletí. Jeho poslední režii byla v dubnu 1947 inscenace hry Hlava ve smyčce od Johna Rydleye. Zemřel po onemocnění srdce 27. července 1947 ve věku 25 let. Pohřeb byl vypraven ze dvorany Divišova divadla. „Budeme na něho vzpomínat nejen my ze Souboru D3, kteří jsme s ním strávili tolik hezkých chvil, ale i celá návštěvnická obec divadla, již svými hrami poučoval, bavil, rozesmával a které dodával další chuti k práci a životu. Škoda mladého života, krutě přervaného tvrdým osudem!“⁴⁷

„Tondo! Byl jsi nemocen. Dva, čtyři, šest dlouhých měsíců. Šest dlouhých měsíců bez slunce, bez studií a bez divadla, kde jsi strávil každou volnou chvíli. Chyběl jsi nám a budeš nám chybět. Byl jsi hybnou pákou našeho souboru, který jsi vydupal ze země v době, kdy nad naší vlastí se stahovaly mraky německé okupace, v době, kdy hrát na českém jevišti české divadlo bylo odvahou. To všechno jsi dokázal. Věřili jsme, že se vrátíš mezi nás, věřili jsme, že všechno zůstane při starém. Ale Bůh trhnul oponou a změnil náš svět. Ten svět, jehož obraz viděls na nemocniční posteli, svět, o kterém jsi mluvil a na který jsi myslel do poslední chvíle svého života. Tvá práce pro divadlo nemůže být hodnocena posmrtnými úvahami a titulem s dodatkem in memoriam, za Tvoji práci mluví popsané listy této kroniky. Děkujeme Ti, Tondo, a není nám možno rozloučit se s Tebou jinak, než slovy Jiřího Wolкера:

⁴⁷ MODRÁČEK, Miroslav. *Budujeme*, 14. srpna 1947, příloha *Budujeme Žamberko*.

Milovals ten svět,
pro spravedlnost jeho šel ses bít.
Dřív než mohls srdce k boji vytasit,
zemřels, mlád, dvacet pět let.⁴⁸

Krátce po jeho smrti zemřela 25. října 1947 na zápal plic i jeho matka, členka Spolku divadelních ochotníků v Žamberku, Anna Šafářová.

Vladimír Pešek a Hana Pešková

Vladimír Pešek se narodil 26. června 1926 ve Slatině. Když mu bylo deset let, přestěhoval se s rodinou do Žamberka, kde navštěvoval základní školní docházku. Jeho otec byl pekař a vlastnil pekařství v domě č. p. 687 v ulici Nádražní, který dodnes patří rodině Peškových. Vladimír Pešek studoval střední školu v Rychnově nad Kněžnou a také obchodní školu, pod vedením pana Stránského. Později pracoval například jako obchodní příručí v Mazurově vinárně⁴⁹ na Masarykově náměstí v Žamberku. Už od útlého věku inklinoval k divadlu. „Miloval jsem ochotnické divadlo. První moje role byla v roce 1937, tehdy v hotelu Modrá hvězda, hra Vánoční země, role kmotr Vejhola. Hra se hrála pod patronací církve Československé v režii pana Mazánka.“⁵⁰ Za svůj život ztvárnil asi 60 rolí a režíroval asi 8 inscenací a to nejen v Žamberku ale i v Hradci Králové, a Jaroměřicích nad Rokytnou, při plnění vojenské služby. Jako herec hostoval v Jablonném nad Orlicí a v Líšnici. Členem Spolku divadelních ochotníků byl od roku 1942 až do roku 2008, tedy celkem 64 let. Aktivně už se v posledních letech činnosti ale ze zdravotních důvodů neúčastnil. V období komunismu byl dokonce přijat do divadla v Hradci Králové, kde ho na základě předvedení monologu přijali. Mohl ihned nastoupit do hereckého souboru, ale bohužel mu to bylo znemožněno, o což se postaral nejmenovaný občan Žamberka, který zatahal za politické nitky. Tak skončily naděje Vladimíra Peška na budoucnost profesionálního herce. Později pracoval jako vedoucí skupiny horníků v Jáchymovských dolech. On sám už později fírat nemusel, staral se spíše o administrativu, výplaty a organizaci skupiny. Téměř deset let s touto skupinou

⁴⁸ Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s. 125 - 126.

⁴⁹ Mazurova vinárna - dům č. p. 86 na Masarykově náměstí, bývalá fořtovna, dnes Cukrárna u Valachů.

⁵⁰ Pozůstalost rodiny Peškových, osobní zápisy Vladimíra Peška.

cestoval po celé republice a domů se vracel jen zřídka. Ochotnického divadla se však nevzdal. V souboru D3 se také seznámil se svojí o čtyři roky mladší manželkou, tehdy ještě Hanou Petrovou. Ta vzpomíná na jejich první divadelní spolupráci: „Bylo to v únoru 1946 při zkoušení pohádky Kašpárek a Bystrozraký, Široký s ním, Dlouhý taky, kterou manžel režíroval. Hrála jsem tam tehdy jednu ze dvou princezen, ale nebyla to bůhvíjaká role, pouze jsem seděla a přicházela a odcházela ze scény. Neměla jsem tam téměř žádný text. Ale tenkrát to fungovalo tak, že se prostě parta lidí, co se chodila do divadla dívat, domluvila, že něco nacvičí. Ať už hru nebo taneční vystoupení, nebo cokoliv jiného. A tak jsem se tam dostala i já, přes kamarádky. Manžela jsem tehdy viděla poprvé, ještě jsme se pořádně neznali a vůbec by nás nenapadlo, že se jednou vezmeme. Byla to jeho úplně první režie a neustále za mnou chodil a stěžoval si, že mu je z nervozity hrozně špatně od žaludku. Ale dopadlo to tenkrát moc dobře.“⁵¹

Paní Hana Pešková, rozená Petrová, se narodila v roce 1930 a vyučila se jako zubní instrumentářka u pana Podhajského. Byla pohybově velmi nadaná a chtěla jít původně na baletní školu. Nakonec alespoň vystupovala s příležitostným baletním souborem především v Silvestrech a v revuích. Na tato svoje baletní vystoupení vzpomíná s úsměvem: „Jednou jsem tančila roli Španělky, v silvestrovské revui Pro dobrou náladu v roce 1945. Měla jsem na hlavě takový klobouček, který byl ale špatně připevněný a neustále mi padal do očí. Rozčilovalo mě to a tak jsem zaimprovizovala a zařadila taneční kreaci, která byla zakončena energickým odhozením kloboučku za oponu. Publikum samozřejmě situaci pochopilo a velice jsem je tím pobavila, nakonec jsem sklidila velký aplaus.“⁵² Při podobných akcích se také pochopitelně často potkávala ve výstupech se svým manželem. „V silvestrovské revui Atomová puma z roku 1946 jsme měli společné vystoupení s názvem Argentino, věnuj mi svoji lásku. Tančili jsme a zpívali. Měla jsem na sobě velikou a širokou sukni s krajkovým spodním lemem. Jenže manžel měl okované boty a při jedné otočce jsem se tím lemem zachytila o cvoček na jeho botách, a jak jsem se otáčela, tak se ta sukň celá roztrhala. Tím jsme tehdy také nechtěně velmi pobavili publikum.“⁵³ Manželé Peškovi se brali 1. dubna 1950 a mají tři děti, syny Vladimíra a Leoše a dceru Hanu.

⁵¹ Osobní svědectví paní Hany Peškové, rozené Petrové.

⁵² Taktéž.

⁵³ Taktéž.

Z pestré herecké minulosti Vladimíra Peška stojí za vyzdvihnutí například jeho role Truffaldina ve hře Carla Goldoniho Sluha dvou pánů nebo Babberlyho ve hře Charleyova teta Brandona Thomase. Zahrál si i po boku Jaroslava Marvana. Paní Vlasta Pavlousková o Vladimíru Peškovi po jeho smrti napsala: „Odešel člověk s romantickou duší, která se odrážela v jeho životní filozofii i v jeho básničkách. Odešel přítel, který dokázal vždy poradit a povzbudit v těch nejtěžších chvílích.“⁵⁴ Vladimír Pešek zemřel v prosinci roku 2009, ve věku 83 let. Jeho žena Hana Pešková stále žije s rodinou v domě, kde bývalo pekařství. „Léta činnosti ve Spolku divadelních ochotníků v Žamberku považuji v mém životě za ta nejšťastnější. Na tom má velkou zásluhu řada mých dlouholetých přátel, se kterými jsem celá léta žil a divadlo dělal. Děkuji vám všem.“⁵⁵

Václav Smutný

Ač ne přímo členem, byl Václav Smutný také důležitou osobou při fungování souboru D3. Jako člen Spolku divadelních ochotníků v Žamberku se staral o scénografii většiny inscenací a projektů. Spolupracoval velmi často s členem souboru D3 Zdeňkem Chytilým. Smutný byl především manuálně zručný, a proto většinou realizoval Chytilovy návrhy. Společně vytvořili scénu například pro inscenaci hry Lucjana Rydela Navždy, která postoupila až do Krajské ochotnické soutěže, nebo pro Mraky na nebesích Dalibora C. Faltise. Z jeho samostatných scénografií můžeme jmenovat například Půlnoční vlak Arnolda Ridleje, Slavnost mládí Václava Záruby nebo Léto Fráni Šrámka. „Nebylo ani jediného divadla, jehož scénu by nedělal Smutný. Od holého prkna a plátna, až po skutečný scénický obraz. A často v noci po zkouškách, když všichni odešli spát, dělal u svého ponku a jeho dovedné ruce a láska k divadlu vytvářely nádherné věci.“⁵⁶ Původně byl povoláním truhlář, později pracoval jako listonoš. Měl možnost si svým uměním a zručností přivydělávat ke skromnému zaměstnání, ale on místo toho věnoval veškerou svou energii a volný čas divadlu. Dokonce pro ochotníky sestrojil kolotoč, který potom na každé Kapelské pouti sám obsluhoval. Tím získával i nemalé peníze, které putovaly do kasy Spolku divadelních

⁵⁴ PAVLOUSKOVÁ, Vlasta. 2009. *Za Vladimírem Peškem*. [online]. Žamberské listy [citováno 18. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamberk.cz/Prezentace/Dokumenty/04b2a444cb0d99.pdf>>.

⁵⁵ Pozůstalost rodiny Peškových, osobní zápisy Vladimíra Peška.

⁵⁶ Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s. 135.

ochotníků v Žamberku. „Těšili jsme se, a on s námi, když v roce 1948 odešel do penze, že nyní jej bude mít divadlo čistě pro sebe. A opravdu, svoji listonošskou brašnu zaměnil za pracovní stůl na jevišti a jako před tím na poštu, tak nyní chodil ráno do divadla a večer z divadla. Bohužel, netrvalo to dlouho. Krutá smrt oddělila jej od skutečného světa, pro nějž chtěl ještě tolik vykonat. Čest jeho památce, která věčně bude žít!“⁵⁷ Václav Smutný zemřel v roce 1948. Pohřeb mu na své náklady vystrojil Spolek divadelních ochotníků v Žamberku ze dvorany Divišova divadla.

⁵⁷ Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s.. 135.

PŘÍLOHA Č. 2

Slavné žamberské osobnosti

Václav Prokop Diviš

Narodil se 26. března 1698 v Žamberku, v malém domku vedle řeky Divoká Orlice. Studoval na jezuitském gymnáziu ve Znojmě, později v klášterní škole v Louce u Znojma studoval filozofii a teologii. V roce 1726 byl vysvěcen na kněze a o sedm let později mu byl v Salzburgu udělen titul doktora teologie. Od roku 1736 spravoval faru v Příměticích u Znojma, kde se také věnoval svým pokusům s elektřinou. Ty demonstroval i před Marií Terezií a císařem Františkem Štěpánem Lotrinským. 15. června 1754 sestrojil svůj první zemněný bleskosvod, a to šest let před tím, než Benjamin Franklin postavil svou první tyč. Diviš se také věnoval elektroléčbě, léčil revmatiky a svalové křeče. Mimo jiné je vynálezcem zvláštních varhan - harmonia. Zemřel v klášteře v Louce u Znojma dne 21. prosince 1765. Divadelní budova v Žamberku nese jeho jméno a zároveň i Spolek divadelních ochotníků dnes vystupuje pod názvem Diviš. Životní příběh tohoto slavného žamberského rodáka byl předlohou pro drama Dalibora C. Faltise *Mraky na nebesích*. „Osud tragický a přece veliký. V jeho době nebylo vlaků, nebylo pošt a zpravodajství v dnešním slova smyslu. Lidé vzdělaní i prostí obecně věřili v božské poslání hromů a blesků. Prokop Diviš byl jedním z mála, kteří vytušili a prokázali totožnost blesku s elektrickou jiskrou. ... Kromě faktů, týkajících se jeho vynálezů, vše je v mé hře vymyšleno. Zaujal mě víc člověk a jeho tvůrčí prométheovský zápas než to, co představoval se všemi významnými letopočty. ... Vypravuji svůj příběh jako baladickou báseň; a podařilo-li se mi zároveň dobrou formou uctít a připomenout památku velkého Čecha, budu tím šťastnější.“⁵⁸

MUDr. Eduard Albert

Tento významný lékař se narodil 20. ledna 1841 v Žamberku. Studoval na gymnáziu v Rychnově nad Kněžnou a Hradci Králové. Lékařský titul získal na vídeňské

⁵⁸ FALTIS, Dalibor C. *Mraky na nebesích*, Praha : Českomoravský Kompas v Praze, 1944, s. 5-6.

univerzitě v roce 1867 a doktorát z chirurgie v roce 1869 tamtéž. Byl přednostou chirurgické kliniky v Innsbrucku a tam také jako první v Rakousku a druhý v Evropě provedl antiseptickou operaci. Stal se zakladatelem moderní chirurgie a vydal velké množství učebnic, monografií, článků a populárních článků z dějin lékařství. V roce 1881 byl císařem Františkem Josefem I. jmenován přednostou první chirurgické kliniky ve Vídni a v roce 1900 byl jako jediný lékař Rakousko-Uherska oceněn v Londýně čestným doktorátem Royal College of Surgeons of England. K Žamberku měl vždy vřelý vztah, byl spoluautorem Paměti žamberských. Do jeho vily, kterou si nechal v roce 1889 postavit, se sjížděly takové významné osobnosti, jako Alois Jirásek, Jaroslav Vrchlický, Ladislav Rieger nebo třeba i sám tehdejší prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Z této jeho vily později vzniklo plicní sanatorium Albertinum, kde se kromě tuberkulózy léčila i další plicní onemocnění. Albertinum dnes čítá několik budov, možnosti léčby se zde neustále rozšiřují a jeho prestiž je známa po celém okolí. MUDr. Eduard Albert zemřel v Žamberku 26. září 1900.⁵⁹

⁵⁹ V této kapitole jsem čerpala ze zdrojů: MĚSTSKÝ ÚŘAD ŽAMBERK. 2004 - 2011. *Významné osobnosti historie města* [online]. [citováno 18. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamberk.cz/Index.php?IdS=402>>,

KYTNAŘOVÁ, Kateřina. *Historie ochotnického divadla v Žamberku*. Diplomová práce, Pedagogická fakulta ZČU Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2006.

PŘÍLOHA Č. 3

Seznam členstva

Bartoš František	Hotárek Miroslav
Bartoš Vladimír	Hübner Josef
Bednář	Hübner Karel Ing.
Beran Miloš	Hůlková
Blecha František	Charfreitag Jaroslav
Borovičková	Chvátil Miloslav
Broulíková Alena	Chytil Zdeněk
Dmejchal Miroslav	Janoušek Alfréd
Dmejchalová Marta	Janoušková Marie
Dolečková Soňa	Janovcová Líba
Dostálková Helena	Jaška Zdeněk
Dušková	Jedlička Jaroslav
Dvořáková Květa	Ježek Jaroslav
Dvořáková Věra	Kapoun Antonín
Dytrt	Kapuciánová Zdena
Dytrtová	Kliment Miroslav
Felsenburg Osvald	Knobloch Miroslav
Felsenburgová Edita	Kopecká Milena
Fiedlerová Julie	Landová
Forman Josef	Langrová Jarmila
Fryba	Lišková
Geislerová Marie	Mádlová Líba
Gróf Karel	Markalous František
Háková Jarmila	Markalousová Božena
Hansvencová Jiřina	Matějková Marie
Hartmanová	Matouš Josef
Hlavatá Ilka	Mazurová Vlasta
Holubář Josef	Medulánová Libuše
Horská Slávka	Mertová Věra

Moderová Alena
Modráček Miroslav
Moravcová
Motyčka Alois
Neugebauer Jan
Neugebauerová Marta
Novoselský Jan
Novotný Bohuslav
Obermayer
Opavská
Pácha Antonín
Pácha František
Páchová Anna
Pešek Vladimír
Petr Jiří
Petrová Hana
Plačková Zora
Podhajský
Preisler Jaroslav
Reslerová
Sedloň Jiří
Smutný Václav

Souček Karel
Stejskalová Marie
Stránský Antonín
Strnad Zdeněk
Sychra Vladimír
Šafář Antonín
Šaravec
Šašek Jiří
Šebek
Štěpánek Vlastimil
Štěpánová Slávka
Štiller Josef
Šulc Jiří
Teplý
Toman Rudolf
Trávníček Jiří
Trávníčková Eva
Valeš Jiří
Weihrauch
Weihrauchová
Wovesná Olga

PŘÍLOHA Č. 4

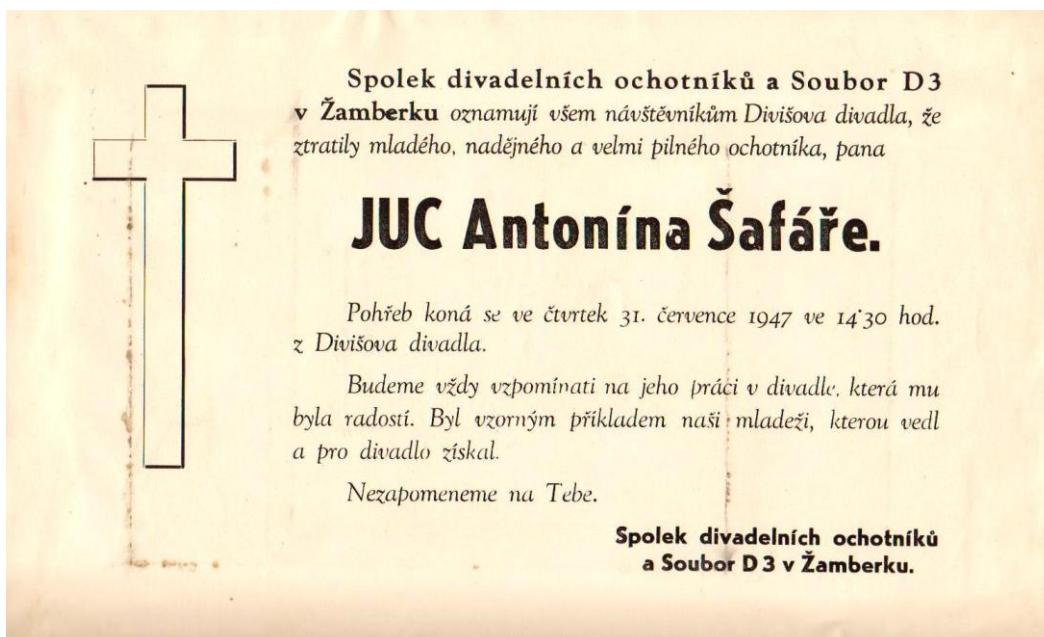
Obrazová dokumentace

Příloha č. 4a: Antonín Šafář

Zdroj: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s. 126

Příloha č. 4b: Parte Antonína Šafáře

Zdroj: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s. 127

Příloha č. 4c: Divadelní plakát Loď rytmu

Zdroj: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s. 111

Příloha č. 4d: Divadelní program Sluha dvou pánů

DIVIŠOVO DIVADLO.
Spolek divadel. ochotníků a soubor D3 v Žamberku

u v á d í veselo hru Carlo Goldoniho

SLUHA DVOU PÁNŮ.

KOMEDIE O 3 JEDNÁNÍCH
s prologem a epilogem v úpravě K.M. Walló

Režie: K. Gróf. Scéna: V. Smutný. Kostymní výprava: Aža Huňková, Praha.

H R A J Í :	Truffaldino	Vladimír Pešek
	Pantalon, kupec benátský	Ing. Karel Hübner
	Clarice, jeho dcera	Zdenka Kapuciánová
	Dr Lombardi	Jaroslav Jedlička
	Silvio, jeho syn	Karel Gróf
	Beatrice v mužském přestrojení	Zora Plačková
	Florindo, její snoubenec	Jan Neugebauer
	Brigella, krčmář benátský	Vladimír Bartoš
	Smeraldína, služebná Claricina	Marie Geislerová
	1. číšník	Bohuslav Novotný
	2. číšník	Zdeněk Strnad
	Nosič	Vlastimil Štěpánek

Děje se v Benátkách v době, kdy komedie začala žít.
Po 2. jednání přestávka.

Hráno poprvé v prosinci 1947 souborem D3 v Žamberku

Zdroj: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s. 131

Příloha č. 4e: Divadelní program Bylo jich deset...

DIVIŠOVO DIVADLO.

Spolek divadel, ochotníků a soubor D3 v Žamberku

u v á d í hru Agathy Christie:

BYLO JICH DESET...

Detektivní hra ve 3 jednáních. - Repertoírní hra
Činohry 5. května v Praze.

Režie: K. Gróf. Scéna: V. Smutný. Světla: Jos. Dytrt.

H r a j í:	Roggers	Josef Forman
	Narracot	Vladimír Bartoš
	Paní Roggersová	Božena Markalousová
	Věra Clythornová	Marta Neugebauerová
	Philip Lombard	Vladimír Pešek
	Anthony Marston	Karel Gróf
	William Blore	Josef Matouš
	Generál Mackenzie	Mirek Modráček
	Emily Brentová	Marie Janoušková
	Sir Lawrence Wargrave	Frant. Markalous
	Dr Armstrong	Alfréd Janoušek

Děje se ve vile N. Z. Nami na černošském ostrově. Přestávka po prvním jednání.

Začátek ve 20 hodin.

Hráno poprvé Spolkem divadel, ochotníků a souborem D3 v Žamberku
dne 28. a 29. března 1948.

Zdroj: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s. 133

Příloha č. 4f: Divadelní program Atomová puma

Foto 9

Divišovo divadlo
Spolek divadelních ochotníků v Žamberku - Soubor D 3

31. XII. 1946
a 1. I. 1947
ve 20 hodin

Silvestrovské pásmo
Atomová puma

Podle repertoairních her „Divadla satiry“ sestavil a
řídí Gróf a Šafář.

Balety: Landová a Wovesná. Scéna: Smutný a Ža-
bokrtský. Světla: Dytrt. Hudební vedení: Beran.
Hraje rytmická skupina. Rozhlas. zařízení fa Hartig.

Tiskl B. Kulhánek, Žamberk.

Zdroj: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s. 115

Příloha č. 4g: Divadelní program Pro dobrou náladu

DIVIŠOVO DIVADLO
Spolek divadelních ochotníků v Žamberku - Soubor D 3
uvádí silvestrovskou revui

PRO DOBROU NÁLADU

Režie: Modráček-Gróf. Scéna: Smutný-Chytil. Balety: Opavská.
Hudební nastudování: Wovesná. Ryt. skupinu řídí: Povondra.
Světla: Honzák. Rozhlasové zařízení od fy Hartig. Napovídá:
Dušková. Konferují: Modráček-Podhaiský.

P O Ř A D :
I.

1. **Znělka** - Hraje rytmická skupina (Dvořák, Kubiček, Poláček, Povondra, Smejkal)

2. **Revue: Cesta kolem světa:**

Čína: Balet: (Dostálková, Hartmanová, Hůlková, Lišková, Petrová, Trávníčková)
Zpívám kvěťm - zpívá Moravcová, hraje rytm. skupina.

Hawai: Balet - (Dostálková, Hartmanová, Hůlková, Kumpoštová, Kalousková, Trávníčková). Sólo balet: Opavská.

Amerika: Nyní - Bougie-wogie - tančí Janovcová, Podhaiský.
Kdysi-Návrat (cowbojská píseň) zpívá Sedloň st., hraje rytm. skupina

Francie: Balet - (Dostálková, Hartmanová, Hůlková, Charvátová, Kumpoštová, Lišková, Školoudová, Trávníčková)
Serenáda ráží: Zpívá Pešek, hraje rytmická skupina.

Španělsko: Balet (Dostálková, Hartmanová, Hůlková, Kumpoštová, Kalousková, Lišková)
La Paloma - zpívá Souček, hraje rytmická skupina.
Rumba - tančí Petrová.

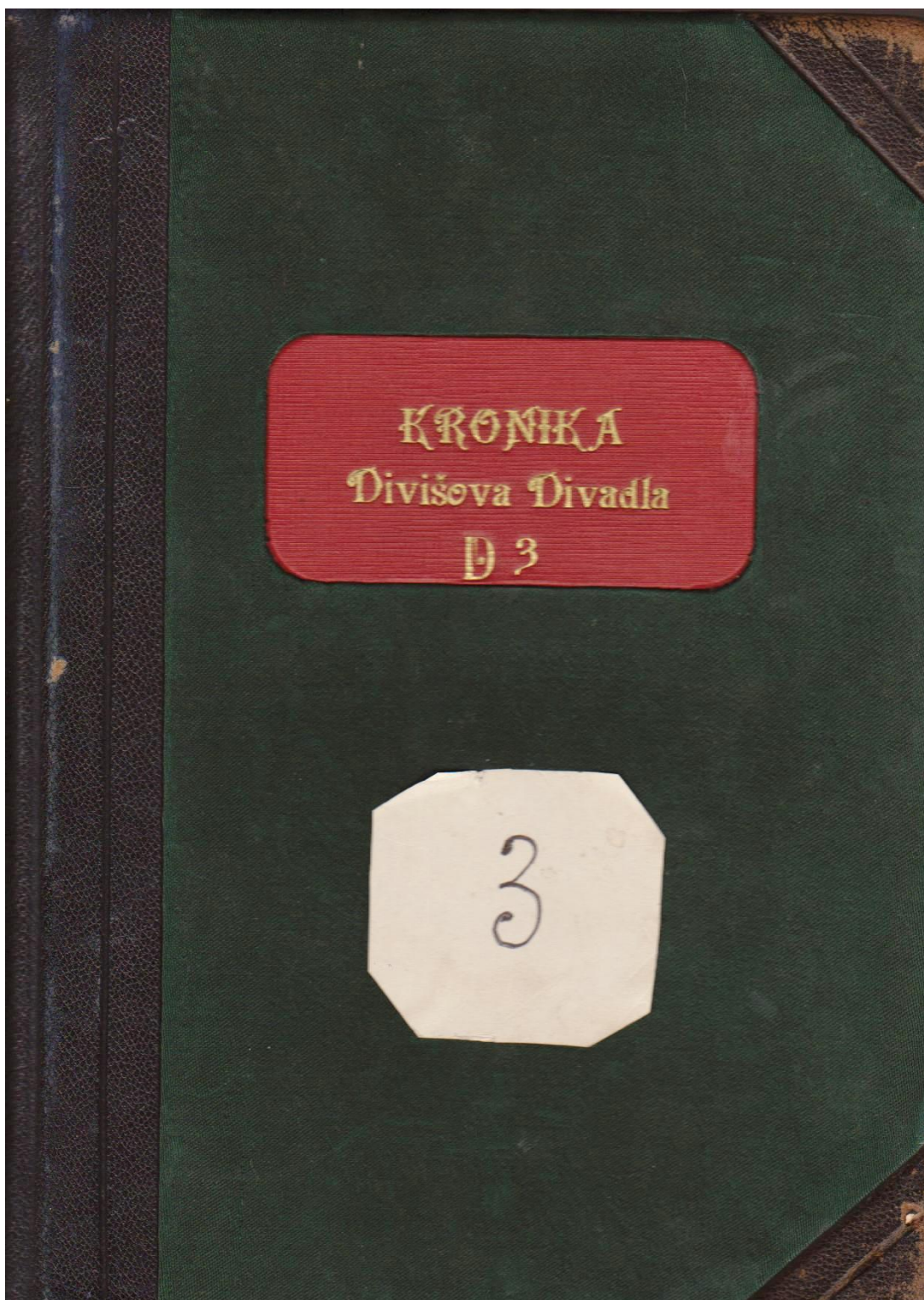
Vídeň: Sólo balet - Opavská, Podhaiský.

ČSR: Balet - (Dostálková, Charvátová, Kumpoštová, Petrová, Školoudová, Trávníčková)
Ty české panenky - zpívá Podhaiský, hraje rytmická skupina.

PŘESTÁVKA

Zdroj: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. s. 89

Příloha č. 4h: Kronika Dorostu Divišova divadla D3

Zdroj: Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk. titulní strana

SEZNAM POUŽITÝCH HISTORICKÝCH PRAMENŮ

1. Archiv Spolku divadelních ochotníků v Žamberku - Kronika Dorostu Divišova divadla, uloženo v Městském muzeu Žamberk.
2. *Budujeme*, 13. února 1947, příloha Budujeme Žambersko.
3. *Budujeme*, 14. srpna 1947, příloha Budujeme Žambersko.
4. *Budujeme*, 17. dubna 1947, příloha Budujeme Žambersko.
5. *Budujeme*, 18. prosince 1947, příloha Budujeme Žambersko.
6. *Budujeme*, 19. prosince 1946, příloha Budujeme Žambersko.
7. *Budujeme*, 2. října 1947, příloha Budujeme Žambersko.
8. *Budujeme*, 4. září 1947, příloha Budujeme Žambersko.
9. *Budujeme*, 6. března 1947, příloha Budujeme Žambersko.
10. *Budujeme*, 6. února 1947, příloha Budujeme Žambersko.
11. *Budujeme*, 7. srpna 1947, příloha Budujeme Žambersko.
12. *Budujeme*, 9. ledna 1948, příloha Budujeme Žambersko.
13. Divadlo. *Naše Zájmy z Orlického kraje*; 19. září 1941, s. 6.
14. Doprovodná dokumentace k Divišovu divadlu - Kronika Dorostu Divišova divadla, Zápis ze schůze, 9. dubna 1942, s. 18.
15. Naše zájmy z Orlického kraje, 15. srpna 1941, s. 7.
16. Naše zájmy z Orlického kraje, 19. září 1941, s. 6.
17. Naše zájmy z Orlického kraje, 22. srpna 1941, s. 2.
18. Naše zájmy z Orlického kraje, 25. července 1941, s. 3.
19. Osobní svědectví paní Hany Chvátilové, rozené Charfreitagové.
20. Osobní svědectví paní Hany Peškové, rozené Petrové.
21. Osobní svědectví paní Vlasty Pírkové, rozené Mazurové.
22. Pozůstalost rodiny Peškových, osobní zápisy Vladimíra Peška.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BRABEC, Jan aj. *Dějiny českého divadla IV*. 1. vyd. Praha : Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1983. s. 540 - 545.

2. CÍSAŘ, Jan aj. *Cesty Českého amatérského divadla: Vývojové tendence*. 1. vyd. Praha : Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1998. ISBN 80-7068-129-2
3. FALTIS, Dalibor C. *Mraky na nebesích*, Praha : Českomoravský Kompas v Praze, 1944, s. 5.
4. FALTUSOVÁ, Marta (ed.). Z historie ochotnického divadla v Žamberku do roku 1868. In *Almanach spolku divadelních ochotníků Diviš: 80 let postavení Divišova divadla*, 1. vyd. Žamberk : Spolek divadelních ochotníků Diviš, 2006. s. 4.
5. KUBÍČEK, Jaromír a kolektiv. *Česká retrospektivní bibliografie: Časopisy České republiky 1919 - 1945*. Brno : Sdružení knihoven České republiky, 2006. část 1 Bibliografie, sv. 1 A - K. ISBN 80-86249-36-0
6. KUBÍČEK, Jaromír a kolektiv. *Česká retrospektivní bibliografie: Časopisy České republiky 1919 - 1945*. Brno : Sdružení knihoven České republiky, 2006. část 1 Bibliografie, sv. 2 L - S. ISBN 80-86249-36-0
7. KUBÍČEK, Jaromír a kolektiv. *Česká retrospektivní bibliografie: Časopisy České republiky 1919 - 1945*. Brno : Sdružení knihoven České republiky, 2006. část 1 Bibliografie, sv. 3 Š - Ž. ISBN 80-86249-38-7
8. KUBÍČEK, Jaromír a kolektiv. *Česká retrospektivní bibliografie: Noviny České republiky 1919 - 1945*. Brno : Sdružení knihoven České republiky, 2004. část 1 Bibliografie. ISBN 80-86249-27-1 (CERBI N - řada Noviny)
9. KUBÍČEK, Jaromír a kolektiv. *Česká retrospektivní bibliografie: Noviny České republiky 1919 - 1945*. Brno : Sdružení knihoven České republiky, 2004. část 1 Bibliografie. ISBN 80-86249-29-8
10. KYTNAROVÁ, Kateřina. *Historie ochotnického divadla v Žamberku*. Diplomová práce, Pedagogická fakulta ZČU Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2006.
11. PÍRKO, František, PÍRKOVÁ Vlasta. *120 let výročí ochotnického divadla v Žamberku*. 1. vyd. Žamberk : Sdružený klub pracujících v Žamberku, 1988.
12. RYDVAN Jakub (ed.). *Ve službách Thalie: České divadlo ochotnické*. 1. vyd. Olomouc : Vydavatelství a propagační podnik M. Talíková, 1944.
13. SRBA, Bořivoj. České ochotnické divadelní hnutí v letech německé okupace a druhé světové války. In CÍSAŘ, Jan (ed.). *Cesty Českého amatérského divadla:*

Vývojové tendence. 1. vyd. Praha : IPOS-ARTAMA, 1998. ISBN 80-7068-129-2

14. ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, VALENTA, Jiří. *Mistopis českého amatérského divadla. II. N - Ž*. 1. vyd. Praha : IPOS-ARTAMA, 2002. ISBN 80-7068-155
15. VALETA, Jiří a kolektiv. *Bibliografie českého amatérského divadla*. 1. vyd. Praha : IPOS-ARTAMA, 1999. ISBN 80-7068-142-X

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

1. FALTUSOVÁ, Marta. 2009. *Vlád'a Pešek...* [online]. Žamberské listy [citováno 18. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamberk.cz/Prezentace/Dokumenty/04b2a444cb0d99.pdf>>.
2. JIREŠ, Jiří, JIREŠOVÁ, Jiřina. 2011. *Historie OLÚ Albertinum Žamberk* [online]. [citováno 20. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.albertinum-olu.cz/historie.htm>>.
3. MĚSTSKÝ ÚŘAD ŽAMBERK. 2004 - 2011. *Historie města* [online]. [citováno 21. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamberk.cz/Index.php?IdS=401>>.
4. MĚSTSKÝ ÚŘAD ŽAMBERK. 2004 - 2011. *Příběh paraskupiny BARIUM* [online]. [citováno 21. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamberk.cz/Index.php?IdS=21>>.
5. MĚSTSKÝ ÚŘAD ŽAMBERK. 2004 - 2011. *Významné osobnosti historie města* [online]. [citováno 18. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamberk.cz/Index.php?IdS=402>>.
6. PAVLOUSKOVÁ, Vlasta. 2009. *Za Vladimírem Peškem*. [online]. Žamberské listy [citováno 18. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamberk.cz/Prezentace/Dokumenty/04b2a444cb0d99.pdf>>.
7. ROZEHNAL, Ivo. 2010. *Tyršova rozhledna* [online]. [citováno 20. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=29608>.
8. SMITAL, Martin. 2008. *Židovský hřbitov* [online]. [citováno 20. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=21339>.
9. ŠTĚPÁN, Václav. 2006. *Zdeněk Němeček* [online]. Slovník české literatury po roce 1945 [citováno 15. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=426>>.

10. VÁCHOVÁ, Dana. *Žamberk* [online]. [citováno 27. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.icej.cz/slovo_z_jeruzalema/ostatni/historie/zamberk070800.html>
- .
11. ZANY. 2006. *Rodný dům Prokopa Diviše* [online]. [citováno 20. 4. 2011]. Dostupné z WWW: <http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=10930>.